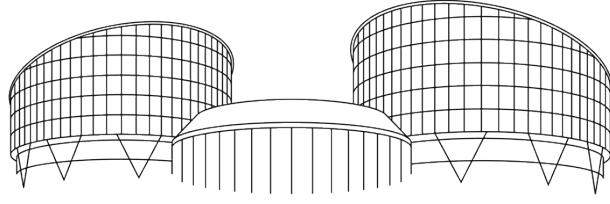


EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2013. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

BÜYÜK DAİRE

CATAN VE DİĞERLERİ/MOLDOVA VE RUSYA DAVASI

(Başvurular n^{os} 43370/04, 8252/05 ve 18454/06)

KARAR
[Bölümler]

STRAZBURG

19 Ekim 2012

Bu karar kesindir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

Catan ve diğerleri/Moldova ve Rusya davasında,

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Büyük Dairesi heyet olarak :

Nicolas Bratza, *Başkan*,
Françoise Tulkens,
Josep Casadevall,
Nina Vajić,
Dean Spielmann,
Lech Garlicki,
Karel Jungwiert,
Anatoly Kovler,
Egbert Myjer,
David Thór Björgvinsson,
Ján Šikuta,
Mark Villiger,
Isabelle Berro-Lefèvre,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Ledi Bianku,
Mihai Poalelungi,
Helen Keller, *Hakimler*,

ve Michael O'Boyle, *Yazı İşleri Müdürü* olarak,

25 Ocak ve 5 Eylül 2012 tarihlerinde toplanmıştır ve halka kapalı olarak yapılan müzakkereden sonra, bu son tarihteki oturumda aşağıdaki kararı vermiştir :

USUL

1. Davanın temeli olan üç başvuru (n^{os} 43370/04, 8252/05 ve 18454/06), Moldova Cumhuriyeti'ne ve Rusya Federasyonu'na karşı, Mahkeme'ye 25 Ekim 2004 tarihinde başvuran birçok sayıda Moldova vatandaşı (« başvurulular ») tarafından, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin (« Sözleşme ») 34. maddesi uyarınca yapılmıştır.

2. Aralarından birinin adli yardımdan faydalandığı başvurulular, Chişinău'da avukatlık yapan Av. Alexandru Postică ve Av. Ion Manole ile merkezi Londra'da bulunan ve insan haklarını savunan kuruluş olan Interights'ta hukukçu olan Bay Padraig Hughes ve Bayan Helen Duffy tarafından temsil edilmiştir. Moldova Cumhuriyeti Hükümeti kendi ajanları Bay Vladimir Grosu ve Bay Lilian Apostol tarafından, Rusya Federasyonu Hükümeti ise, Rusya Federasyonu'nun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde temsilcisi olan Bay Georgy Matyushkin tarafından temsil edilmiştir.

3. Transnistrie’de ikamet eden ve Moldavya vatandaşı olan başvuruçular, başvuruların yapıldığı tarihte Moldav dilinde eğitim veren üç okulda okuyan öğrenciler veya bunların velilerinden oluşmaktadır (bkz., ekli liste). Kendi başvurularında başvuruçular, Sözleşme’nin 14. maddesi ile birlikte veya bu maddeden ayrı olarak 1 Nolu Protokol’ün 2. maddesi ve Sözleşme’nin 8. maddesi altında, kendi okullarının kapatılmasından ve ayrımcı Transnistrie makamlarının hakaretlerinden şikayet etmektedirler.

4. Başvurular Mahkeme’nin Dördüncü Dairesi’ne gönderilmiştir (Mahkeme İçtüzüğü’nün 52 § 1 maddesi). 15 Haziran 2010 tarihinde, Daire başvuruları birleştirmiş ve bunları hükümete bildirmiştir. Daire başvuruların kabuledilebilirliği ile esasına ilişkin incelemeyi beraber yapacağına karar vermiştir (Sözleşme’nin 29 § 1 maddesi). 12 Nisan 2011 tarihinde kabuledilebilirlik ve esasa ilişkin yapılan bir duruşmadan sonra, bu Daire’nin N. Bratza, L. Garlicki, A. Kovler, L. Mijović, D. Björgvinsson, J. Šikuta, M. Poalelungi, Hakimler, ve T.L. Early, Yazı İşleri Müdüründen oluşan bir heyeti tarafından davalar birleştirilmiştir ve başvuruların kabuledilebilirliğine karar verilmiştir. 14 Aralık 2010 tarihinde Daire, davadan Büyük Daire lehine çekilmeye karar vermiştir ve taraflar buna itiraz etmemişlerdir (Sözleşme’nin 30. maddesi ve İçtüzüğü’nün 72. maddesi).

5. Büyük Daire heyetinin oluşumu Sözleşme’nin 26 §§ 4 ve 5 maddesi ve İçtüzüğü’nün 24. maddesine uygun olarak yapılmıştır.

6. Başvuruçular ve her iki taraf Hükümet, davanın esası hakkında ek yazılı beyanlarını sunmuşlardır (İçtüzüğü’nün 59 § 1 maddesi).

7. 25 Ocak 2012 tarihinde Strazburg’ta, İnsan Hakları Sarayında kamuya açık bir duruşma yapılmıştır (İçtüzüğü’nün 59 § 3 maddesi).

Bu duruşmaya :

– *Moldava Cumhuriyeti Hükümeti adına*

Baylar V. GROSU,
L. APOSTOL,

*ajan,
danışman ;*

– *Rusya Federasyonu Hükümeti adına*

Bay G. MATYUSHKIN,
Bayanlar O. SIROTKINA,
I. KORIEVA,
A. DZUTSEVA,
Bay N. FOMIN,
Bayanlar M. MOLODTSOVA,
V. UTKINA,
Bay A. MAKHNEV,

*ajan,

danışmanlar ;*

– *başvurucular adına*

Bay P. HUGHES,
Bayan H. DUFFY,
Baylar A. POSTICA,
I. MANOLE,
P. POSTICA,

temsilciler,

danışmanlar.

Katılmıştır.

Mahkeme Baylar Hughes, A. Postica, Grosu ve Matyushkin'in beyanlarını dinlemiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

A. Tarihi durum

8. Moldova Cumhuriyeti haline dönüşecek olan ülke, 2 Ağustos 1940 tarihinde Moldova Soyvet Sosyalist Cumhuriyeti adı altında Bessarabya'nın (Bessarabie) bir bölümü üzerinde ve Doğu Dniester (Dniestr) nehrinin solunda bulunan topraklarda kurulmuştur (daha fazla detay için bkz., *Tănase/Moldova* [BD], n° 7/08, §§ 11-17, CEDH 2010). Bugün Transnistrie adı altında bilinen bu doğu bölgesi, – şu anda Ukrayna'ya ait bir çok toprak gibi – 1924 yılından beri Moldav Soyvet Sosyalist Otonom Cumhuriyeti'nin bir parçasıdır. Köken olarak Transnistrie halkı esasen Ukraynalılardan ve Moldav/Rumenlerden oluşmaktaydı ama, 1920'li yıllardan itibaren Sovyetler Birliği'nden gelen ve özellikle Ruslardan ve Ukraynalılardan oluşan, endüstride çalışan önemli bir göçmen kitlesine konu olmuştur. 1989 yılında Sovyetler Birliği tarafından yapılan bir sayıma göre, o zamanlar Transnistrie'nin 679 000 nüfusu bulunmaktaydı ve bu nüfusun etnik ve konuşulan dil ile ilgili oluşumu şu şekildedir : % 40 Moldavlar, % 28 Ukraynalılar, % 24 Ruslar ve % 8 diğerleri.

9. 1978 tarihli Moldav Soyvet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Anayasası'nda iki resmi dil kabul edilmiştir : Rusça ve « Moldovaca » (Sirilik alfabesiyle yazılan Moldovaca/Rumence).

10. Ağustos-Eylül 1989 tarihinde Moldova, yazılı Moldovaca/Rumence için Latin alfabesini kabul etmiştir ve bu dil ilk resmi dil haline gelmiştir.

11. 23 Haziran 1990 tarihinde Moldova bağımsızlığını ilan etmiştir. 23 Mayıs 1991 tarihinde, Moldova Cumhuriyetine dönüşmüştür. 27 Ağustos 1991 tarihinde Moldova Parlamentosu, toprakları Transnistrie de kapsayan Moldova Cumhuriyeti'nin bağımsızlık bildirisini kabul etmiştir.

B. Transnistrie ile ilgili çatışma

12. 1991-1992 den 2003 yılının sonuna kadar olan dönemki askeri çatışma ile ilgili olaylar *Ilaşcu ve diğerleri/Moldova ve Rusya* ([BD], n° 48787/99, §§ 28-183, CEDH 2004-VII) kararında detaylı bir şekilde açıklanmıştır ; anlaşılması açısından sonradan, sadece başlıca olayların bir özeti sunulacaktır. Mahkeme, Rus Hükümeti kendi beyanlarında, silahlı çatışmalarla ilgili olayların bu davada ortaya çıkan sorunlarla ilgisi olmadığını savunduğunu belirtmektedir.

13. 1989 yılından itibaren, Moldova'nın bağımsızlığına karşı, Transnistrie'de bir direniş hareketi ortaya çıkmaya başlamıştır. 2 Eylül 1990 tarihinde, Transnistrie'deki ayrılıkçılar, « Transnistrie Moldav Cumhuriyeti'nin » (« RMT ») kuruluşunu ilan etmişlerdir. 25 Ağustos 1991 tarihinde « RMT Yüksek Sovyeti (Soviet suprême de la RMT) », RMT'nin bağımsızlık bildirisini kabul etmiştir. 1 Aralık 1991 tarihinde Transnistrie'nin bölgelerinde, Moldova makamları tarafından yasaya aykırı ilan edilen bir « Cumhurbaşkanlığı seçimi » yapılmıştır ve Igor Smirnov « RMT'nin seçilen Cumhurbaşkanı » olarak ilan edilmiştir. Uluslararası toplum şu ana kadar « RMT'yi » tanımamıştır.

14. Bağımsızlık bildirisi döneminde Moldova'nın kendi silahları bulunmamaktaydı. 1956 yılından beri komuta merkezi, 1990 yılından itibaren ordunun malzemelerini ve güçlerini geri çekmeye başlamasına rağmen, Chişinău'da olan SSCB'nin 14. ordusu Moldav toprakları üzerinde kalmıştır. 1991 yılında Moldova'daki 14. ordu, binlerce askerden, piyade, (hava uçuşlarına karşı füze sistemi ile birlikte) topçu, zırhlı ve (savaş uçakları ve helikoterleri dahil olmak üzere) havacı birliklerinden oluşmaktaydı. Ordu birçok cephane deposuna sahipti ve bu depoların Avrupa'daki en büyüğü Transnistrie'de bulunan Colbaşna'da bulunmaktaydı.

15. 234 sayı ve 14 Kasım 1991 tarihli genelgeyle Moldova Cumhurbaşkanı, cephanelerin, silahların, askeri taşıma araçlarının, askeri üslerin ve Moldova toprakları üzerinde bulunan Sovyet silahlı güçlerinin askeri ünitelerine ait olan diğer malların, Moldova Cumhuriyeti'ne ait olduğunu ilan etmiştir. Bu genelge Transnistrie'de uygulanmamıştır.

16. 5 Aralık 1991 tarihli genelgeyle Bay Smirnov, Transnistrie'de bulunan 14. ordunun askeri birliklerini, « RMT'nin » « Savunma ve Güvenlik Ulusal Dairesi'nin » komutanlığına bağlamaya karar vermiştir. Bay Smirnov, bu Daire'nin başkanlığına Kurmay Binbaşı İakovlev'u tayin etmiştir. Aralık 1991 tarihinde Kurmay Binbaşı İakovlev, Moldova

makamları tarafından yakalanmıştır ; Moldav makamları, kendisini 14. ordunun gücünü kullanarak ve Transnistrie'deki ayrılıkçıları silahlandırarak onlara yardım etmekle suçlamıştır. Ancak Kurmay Binbaşı Iakovlev Rusya Federasyonu'nun müdahalesinden sonra serbest bırakılmıştır.

17. 1991 yılının sonlarında ve 1992 yılının başlarında Transnistrie'deki ayrılıkçı güçler ile Moldav silahlı kuvvetleri arasında şiddetli çatışmalar yaşanmıştır ve bu çatışmalar yüzlerce kişinin ölümü ile sonuçlanmıştır.

18. 6 Aralık 1991 tarihinde uluslararası topluma ve BM Güvenlik Konseyi'ne yapılan çağrıda Moldova Hükümeti, Kurmay Binbaşı Iakovlev'in komutasında olan 14. ordu tarafından Dniester nehrinin solunda bulunan Moldav şehirleri Grigoriopol, Dubăsari, Slobozia, Tiraspol ve Rîbnița'nın işgal edilmesini protesto etmiştir. Moldova Hükümeti, bu fiillerden dolayı, başta Savunma Bakanlığı olmak üzere Sovyet makamlarını eleştirmiştir. 14. ordunun askerleri, Transnistrie'deki ayrılıkçılara silah vermiştir ve onları sivil halkı terörize eden askeri bağımlı birlik olarak örgütlemiştir.

19. 1991-1992 yıllarında 14. ordunun birçok birliği, Transnistrie'deki ayrılıkçıların saflarına katılmışlardır. *Ilaşcu* kararında Mahkeme, Transnistrie'deki ayrılıkçıların 14. ordu sayesinde silahlanabildiklerini ve Transnistrie'deki bu ordunun gücünden faydalandıklarını belirtmiştir. Bununla birlikte başka yerlerden, özellikle de Kafkaslardan gelen çok sayıda Rus vatandaşı, ayrılıkçı güçlerle birlikte Moldav güçlerine karşı savaşmak için Transnistrie'ye gelmişlerdir. 14. ordu birlikleri tarafından yapılan destek ve 14. ordunun cephane ve silahlarının yoğun bir şekilde ayrılıkçı güçlere devredilmesi dikkate alındığında Moldav ordusu, Transnistrie'deki kontrolü ele geçirmesine engel olan zayıf bir duruma düşmüştür. 1 Nisan 1992 tarihinde, Rusya Federasyonu Başkanı Bay Boris Eltsine, 14. orduyu Rus komutası altına koymuştur ve bu ordu « Moldova'nın Transnistrie bölgesindeki Rus güçlerinin operasyonel Grubu » (veya « GOR ») haline dönüşmüştür. 2 Nisan 1992 tarihinde GOR'un yeni komutanı General Netkatchev, ayrılıkçılar tarafından tutulan Tighina (Bender) şehrini kuşatan Moldav güçlerine çekilmeyi emretmiştir ; aksi taktirde Rus ordusunun cevap vereceğini belirtmiştir. Aynı yılın Mayıs ayında GOR, Moldav güçlerine saldırmıştır ve bu güçleri Dniester Nehrinin solunda bulunan bazı köylerden çıkarmıştır. Haziran ayında, Tighina şehrini kaybeden ayrılıkların lehine resmi olarak müdahale eden GOR, buradan Moldav güçlerini çıkarmıştır.

C. Ateşkes antlaşması, 1997 tarihli mutabakat belgesi ve İstanbul taahhütleri

20. 21 Temmuz 1992 tarihinde Moldova Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Bay Mircea Snegur ve Bay Eltsine, Moldova Cumhuriyeti'nin Transnistrie

bölgesindeki silahlı çatışmanın dostane çözümü ile ilgili olarak ilkeler üzerinde bir antlaşma (« ateşkes antlaşması ») imzalamışlardır.

21. Bu antlaşma, « çatışmaya taraf » orduların çekilmesi sonucunda oluşacak bir güvenlik bölgesi kurulması ilkesini öngörmüştür (madde 1 § 2). Antlaşmanın 2. maddesi, Moldova, Rusya Federasyonu ve Transnistrie'nin temsilcilerinden oluşacak ve Tighina'da toplanacak bir birleşik kontrol Komisyonu'nun (« CCU ») kurulmasını öngörmektedir. Antlaşma ayrıca, ateşkes uymayı ve güvenliği kontrol etmekle görevli barışın korunması güçlerinin oluşturulmasını öngörmektedir. Bu güçler, CCU'nun otoritesi altında olan birleşik bir askeri komutanlığa bağlanan beş Rus birliğinden, üç Moldav birliğinden ve iki Transnistrie bölüğünden oluşmaktaydı. Antlaşmanın 3. maddesine göre, Tighina şehri, güvenlik rejimi altında olan bölge ilan edilmiştir ve bunun idaresi, duruma göre « kontrol Komisyonu ile birlikte [hareket eden] yerel otonom bir idarenin organlarına devredilmiştir ». CCU polisle birlikte, Tighina'da kamu düzeninin korunmasını sağlamakla görevliydi. 4. madde, Moldova Cumhuriyeti'nin toprakları üzerinde bulunan Rus güçlerinin ciddi bir şekilde tarafsız davranacaklarını öngörmüştür ; buna karşın 5. madde, her türlü cezalandırmayı veya ablukayı yasaklamıştır ve malların, hizmetlerin ve şahısların serbest dolaşımının önündeki tüm engelleri ortadan kaldırmayı objektif olarak belirlemiştir. Bu antlaşmada öngörülen tedbirler, « politik yöntemlerle çatışmanın sona erdirilmesinin bir parçası » olarak tanımlanmıştır (madde 7).

22. 29 Temmuz 1994 tarihinde Moldova, yeni bir Anayasa'ya sahip olmuştur. Bu Anayasa özellikle devletin tarafsızlığını, kendi toprakları üzerinde başka devletlere ait olan güçlerin yasaklanmasını ve Dniester'in sol sahilinde bulunan yerleşim yerlerine bir otonomi şeklinin verilmesini öngörmektedir. Anayasa'nın 13. maddesi, ulusal dilin Latin alfabesiyle yazılan Moldav dili olduğunu belirtmektedir.

23. 1995 yılından itibaren Moldova makamları, GOR'un personelinin ve CCU'nun barışın korunması güçlerinden Rus kuvvetlerinin, ateşkes antlaşmasıyla ortaya konulan tarafsızlığı ihlal ettiğinden ve özellikle Transnistrie'de yaşayanların GOR'un nezdinde ek askeri malzeme ve yardım aldıklarından defalarca yakınmıştır. Bu suçlamalar çok sert bir şekilde Rus makamları tarafından yalanlanmıştır. Bununla birlikte, CCU nezdindeki Moldav delege, Transnistrie'de yaşayanların ateşkes antlaşmasına aykırı olarak, güvenlik bölgesinde yeni askeri noktalar ve gümrük noktaları oluşturduğunu iddia etmiştir. *İlaşcu ve diğerleri* kararında Mahkeme, CCU'nun resmi dökümanlarında bulunan bazı veriler temelinde, Rusya Federasyonu'nun barışın korunması güçlerinin kontrolü altında bulunan değişik bölgelerde, örnek olarak Tighina'da, Transnistrie ayrılıkçı güçlerinin ateşkes antlaşmasına aykırı olarak hareket ettiklerinin ispatlandığına karar vermiştir.

24. 8 Mayıs 1997 tarihinde Moldova Cumhurbaşkanı Bay Petru Lucinschi ve «RMT'nin Cumhurbaşkanı» Bay Smirnov, Moskova'da, Transnistrie ile Moldova Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin normalleşmesinin temellerini koyan bir mutabakat belgesi imzalamışlardır («1997 tarihli mutabakat belgesi»). Bu belge, Transnistrie ile ilgili kararların ortak bir anlaşmayla, paylaşılan ve transfer edilen yetkilerle ve karşılıklı güvencelerle alınacağını öngörmektedir. Kendi çıkarlarını ilgilendiren sorunlar için Transnistrie'nin, Moldova Cumhuriyeti'nin dışişleri politikasına katılabilmesi öngörülmektedir. Bu sorunların tanımlanması ortak bir anlaşma ile yapılacaktır. Transnistrie, tek taraflı olarak ekonomik, bilimsel, teknik, kültürel ortak bir anlaşmayla belirlenecek alanlarda uluslararası ilişkiler kurma ve geliştirme hakkına sahip olacaktır. Taraflar, gerektiğinde Rusya Federasyonu'nun, Ukrayna'nın ve imzalanan antlaşmalara saygıyı güvence altına alan devletlerin yardımıyla ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) ve Bağımsız Devletler Topluluğunun (CEİ) desteğiyle, çatışmaları görüşmeler yoluyla çözecekleri konusunda taahhütte bulunmuşlardır. 1997 tarihli mutabakat belgesi, güvence devletleri olan Rusya Federasyonu adına Bay Eltsine, Ukrayna adına Leonid Koutchma tarafından ve AGİT'in Başkanı Helveg Petersen tarafından karşılıklı olarak imzalanmıştır.

25. Kasım 1999 tarihinde AGİT, İstanbul'da altıncı zirvesini yapmıştır. Bu zirvede, organizasyona üye elli dört devlet, Avrupa için Güvenlik Şartı'nı ve İstanbul zirvesi bildirisini imzalamışlardır ve aralarında Moldova ve Rusya Federasyonu'nun olduğu otuz devlet, Avrupa'da silahlı güçler ile ilgili Uyarlanan Antlaşmasını imzalamışlardır («Uyarlanan FCE Antlaşması»). Uyarlanan FCE Antlaşması özellikle, Moldova'nın onayı olmadan hiçbir yabancı birliğin bu devletin topraklarında kalamayacağı ilkesini getirmiştir. Rusya Federasyonu'nun Transnistrie'den çekilme rızası («İstanbul taahhütlerinden» biri), Uyarlanan FCE Antlaşması'nın sonuç bildirisine ek belgede karşılıklı olarak imzalanmıştır. Ayrıca İstanbul zirvesi bildirisinin 19. paragrafında, başka durumlarla birlikte, Rusya Federasyonu'nun 2002 yılının sonlarında Transnistrie'den çekilme taahhüdü kaydedilmiştir :

«19. Budapeşte ve Lizbon zirveleri ile Oslo bakanlar toplantısının kararlarını hatırlatarak, Rus kuvvetlerinin Moldova'dan tamamen, usulüne uygun ve hızlı bir şekilde çekilmelerini beklediğimizi tekrar ederiz. Bu bağlamda, Moldova'nın Transnistrie bölgesinde konuşlanan Rus askeri malzemelerin çekilmesi ve imha edilmesi ile, taşınamayacak cephanelerin imha edilmesinin tamamlanması konusunda yapılan ilerlemeyi memnuniyetle karşılamaktayız.

Rus kuvvetlerinin Moldova'dan 2002 yılının sonlarına kadar çekilmeyi tamamlama konusundaki Rusya Federasyonu'nun taahhüdünden memnuniyet duymaktayız. Moldova Cumhuriyeti ve AGİT'in, kendi kapasiteleri çerçevesinde belirlenen tarihe kadar bu süreci kolaylaştırmalarından dolayı da yine memnuniyet duymaktayız.

Bir uluslararası değerlendirme misyonunun, Rus silahlarının ve cephanelerinin çekilmesini ve imha edilmesini incelemek için gitmeye hazır olduğunu hatırlatmaktayız. Çekilme ve imha işlemlerinin iyi yapılmasını sağlamak amacıyla ve sürecin şeffaflığını sağlamak ve geri çekilme ve imha işlemlerinin kolaylaştırılması amacıyla önerilen teknik ve finansal yardımın kordinasyonunu sağlamak için, daimi Konseyi, AGİT'in Moldova'daki misyonunun süresinin uzatılması ihtimalini incelemekle görevlendirmekteyiz. Bununla birlikte, iradeye dayanan uluslararası finansal yardım için, AGİT tarafından yönetilen bir fon oluşturma ihtimalini incelemek konusunda hemfikiriz. »

2002 yılında Lizbon'da yapılan AGİT bakanlar konferansı sırasında, , kendi güçlerini çekmesi için bir yıl süreyle Rusya'ya süre uzatımı verilmiştir ve böylece çekilmenin 2003 yılının sonlarında yapılması gerekecekti.

26. Rusya, AGİT'in İstanbul zirvesinde ve Lizbon'da yapılan AGİT bakanlar konferansı sırasında, güçlerinin 2003 yılının sonlarından önce Transnistrie'den çekeceğine dair verdiği taahhüdü yerine getirmemiştir. 2003 yılının Aralık ayında yapılan AGİT Bakanlar Konseyi sırasında, Transnistrie ile ilgili ortak bir pozisyona varmak imkansız hale gelmiştir. Bu amaçla yayınlanan bildiri şunları içermektedir :

« Bakanların çoğu, Rusya Federasyonu tarafından 1999 yılında AGİT'in İstanbul zirvesinde verdiği, güçlerinin 2003 yılında Moldova topraklarından çekeceğine dair verdiği taahhütleri yerine getirme konusunda göstermiş olduğu çabayı kaydetmiştir. Bakanlar, Rusya Federasyonu'na ait belli bir miktardaki cephanenin ve diğer askeri malzemelerin geri çekilmesi/imhası ile ilgili olarak 2003 yılında somut ilerlemeler katedildiğini kaydetmiştir. Bakanlar, bu amaçla oluşturulan iradeye dayanan Fona katkı sunan AGİT'in tüm katılımcı devletleri tarafından yapılan çabayı memnuniyetle karşılamıştır. Bakanlar ancak, 31 Aralık 2003 tarihinden önce Rus güçlerinin çekilmemesi konusunda ciddi bir şekilde kaygılarını dile getirmiştir. Bakanlar bu yükümlülüğün hemen yerine getirilmesinin vazgeçilmez olduğunun altını çizmişlerdir. »

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) üye devletler, Rusya İstanbul yükümlülüklerini yerine getirmeyene kadar, Uyarlanan FCE Antlaşmasını imzalamayı reddetmişlerdir.

D. « Kosak mutabakat belgesi »

27. 2001 yılında, Komünist Parti, milletvekilliği genel seçimlerini kazanmış ve Moldova'yı yöneten parti haline gelmiştir. Moldova'nın yeni Cumhurbaşkanı Bay Vladimir Voronine, Transnistrie'nin geleceği konusunda Rusya ile doğrudan doğruya görüşmelere başlamıştır. Kasım 2003 tarihinde Rusya Federasyonu, sorunun çözülmesi için bir öneri sunmuştur : « Birleşik devletin yapısının temel ilkeleri ile ilgili mutabakat belgesi » (bu belgeye « Kosak mutabakat belgesi » denilmektedir, bu planı yapan Rus devlet adamı Dimitry Kosak'ın ismini taşımaktadır). Kosak mutabakat belgesi Moldova'ya, « RMT » makamlarının önemli bir otonomiden faydalanmalarına ve yeni « federal parlamentoda » temsil

edilmelerini güvence altına almaya imkan veren federal bir yapı önermiştir. Bu belge, 2015 yılına kadar federal organik yasaların, yeni oluşturulacak ikinci bir yasama meclisi üyelerinin dörtte üçünün oyuyla kabul edileceğini öngören geçici hükümler içermektedir. Yeni oluşturulacak ikinci bir yasama meclisi Gagaouzie'nin dört temsilcisinden, Transnistrie'nin dokuz temsilcisinden ve yeni federal parlamentonun birinci meclisinin onüç temsilcisinden oluşmaktadır. Bu durum « RMT'nin » temsilcilerine, ikinci meclis kapsamında tüm Moldova'yı ilgilendiren yasama faaliyetleri konusunda 2015 yılına kadar veto hakkı vermektedir. 25 Kasım 2003 tarihinde, her ne kadar daha önce bu önerileri kabul edeceğini beyan etmişse de, Bay Voronine Kosak, mutabakat belgesini imzalamamaya karar vermiştir.

E. Sınır ve gümrük kontrollerinin güçlendirilmesi

28. Aralık 2005 tarihinde, Ukrayna ve Moldova sınırında, bu iki ülke arasında yapılan yasaya aykırı ticarete karşı mücadele amacıyla bir Avrupa Birliği yardım misyonu oluşturulmuştur. Mart 2006 tarihinde bu iki ülke, 2003 tarihli bir gümrük antlaşmasını uygulamaya koymaya başlamışlardır ; bu gümrük antlaşmasına göre, sınırdan ticaret yapan Transnistrie şirketlerinin, Uluslararası Ticaret Örgütü'nün protokollerine uygun olarak malların geldiği ülkeyi belirten belgeleri elde etmek için, Chişinău'da kendilerini kaydetmeleri gerekmektedir. Ukrayna, bu ithalat belgesinden yoksun olan malların kendi topraklarına girmesine izin vermeme taahhüdünde bulunmuştur.

29. Transnistrie'nin temsilcileri bu yeni gümrük tedbirlerine tepki göstererek, « 5+2 » görüşmelerini devam ettirmeyi reddetmişlerdir. Bununla birlikte, Şubat ve Mart 2005 tarihlerinde, « Transnistrie ile ilgili durumu ağırlaştırma amacıyla olan Moldova Hükümeti'nin takındığı tavıra cevap olarak » Rus Douma'sı, bazı kararlar almıştır ve bu kararlarla Douma, Rus Hükümetini, Moldova'dan sigara ve alkol ihracatını yasaklamaya, (Transnistrie haricinde) Moldova'ya gönderilecek enerji ile ilgili ihracatlarda uluslararası tarifleri uygulamaya ve (Transnistrie'de ikamet edenler hariç olmak üzere) Rusya'ya gelen Moldova vatandaşlarına vize uygulamasını zorunlu kılmaya davet etmiştir.

30. Nisan 2005 tarihinde, Rus makamları, Moldova'dan et, meyve ve sebze ithalatını, bu tür ürünlerde hijyen ile ilgili normlara uyulmadığı gerekçesiyle yasaklamıştır. Mart 2006 tarihinden Kasım 2007 tarihine kadar, Moldova şarabının ithalatı da yasağa maruz kalmıştır. Uluslararası Para Fonu'na göre, 2006-2007 yılları için bu tedbirler, Moldova ekonomisi üzerinde yıllık yüzde 2 ile 3 puan arasında negatif etki yapmıştır.

31. Ocak 2005 tarihinde, Bay Viktor Iouchtchenko Ukrayna Devlet Başkanı seçilmiştir. Mayıs 2005 tarihinde Ukrayna Hükümeti, Transnistrie'deki çatışmanın çözümü ile ilgili yeni bir öneri sunmuştur :

« demokratizasyon yoluyla çözüme doğru » (Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin raporunda özetlenmiştir – aşağıdaki paragraf 64). Temmuz 2005 tarihinde, Ukrayna'nın önerisine dayanarak Moldova Parlamentosu, « Transnistrie için özel hukuki statünün temel ilkeleri ile ilgili » yasayı kabul etmiştir. Avrupa Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri'nin gözlemci olarak katılımı ile görüşmeler, Ekim 2005 tarihinde tekrar başlamıştır (« 5+2 görüşmeleri »).

F. Transnistrie'deki Rus askeri malzeme ve personel

32. 20 Mart 1998 tarihinde, Rusya Federasyonu Başbakanı Bay Viktor Tchernomyrdine ile « RMT'nin Cumhurbaşkanı » Bay Smirnov arasında Odessa'da, GOR'un askeri malları ile ilgili bir anlaşma protokolü imzalanmıştır. Protokole ekli takvime göre, çekilme ve imha veya başka mekanik yöntemlerle ortadan kaldırılacak bazı unsurların, 31 Aralık 2001 tarihinde bitmesi gerekmektedir. Barışın korunması güçlerine ait olmayan Rus cephanelerinin ve diğer malzeme ve güçlerinin çekilmesinin (imha etme veya transfer etme) en geç, 31 Aralık 2002 tarihinde yapılması gerekmektedir. 1999 ve 2002 yılları arasında, Rus askeri malzeme ile yüklü belli sayıdaki tren Transnistrie'den ayrılmıştır.

33. Ekim 2001 tarihinde Rusya Federasyonu ve « RMT », Rus kuvvetlerinin çekilmesi ile ilgili olarak yeni bir anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşma, Transnistrie koğuşlanan Rus askeri malzemelerin bir bölümünün çekilmesini telafi etmek için « RMT'ye », Rusya'dan ithal edilen gaz borcundan yüz milyon Amerikan doları (USD) indirim ve Rus ordusunun malzemelerinin sivil amaçlarla kullanıma açık olan bir bölümünü bırakmayı öngörmektedir.

34. AGİT'in basın bildirisinden anlaşıldığı üzere, 24 Aralık 2002 tarihinde Rus makamları, köprü ve köy mutfığı yapımı ile ilgili malzemeleri taşıyan 29 vagonu Colbaşna'dan çıkarmışlardır. Aynı basın bildirisi ayrıca, GOR komutanı olan General Boris Sergueïev beyanını da ele almaktadır ; bu beyana göre Transnistrie ile yapılan bir anlaşma sayesinde son geri çekilmeler mümkün olabilmiştir ve bu anlaşma, çekilen sivil malzemelerin ve malların yarısını « RMT'nin » alacağını öngörmekteydi. General Sergueïev, Transnistrie'de yaşayanların yararına 16 Aralık 2002 tarihinde 77 kamyonun çekilmesini ve bunu müteakip 77 başka Rus askeri kamyonunun transferini örnek olarak vermiştir.

35. *Ilaşcu ve diğerleri* davasında Mahkeme tarafından alınan tanık beyanlarına göre, 2003 yılında özellikle Colbaşna deposunda olmak üzere, Transnistrie'de halen en az 200 000 Rus silah ve cephanesi, 106 savaş tankı, 42 zırhlı savaş aracı, 109 askerleri taşıma zırhlı aracı, 54 zırhlı tanıma aracı, 123 top ve havan, 206 antitank silahı, 226 hava araçlarını vurma silahı, 9 helikopteri ve 1 648 değişik araçları bulunmaktaydı (*Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 131). 2003 yılında AGİT, 11 Rus askeri

malzeme treninin ve 15 000 tondan fazla cephane ile yüklü 31 trenin Transnistrie'den çekilmesini gözlemlemiş ve kontrol etmiştir. Buna karşın sonraki sene AGİT, 1 000 ton civarında cephane ile yüklü 1 trenin Transnistrie'den ayrıldığını belirtmiştir.

36. 2004 yılından beri, Rus malzemelerinin ve silahlarının kontrollü bir şekilde Transnistrie'den geri çekilmesi söz konusu olmamıştır. *Ilaşcu ve diğerleri* davasında Mahkeme, 2004 yılının sonlarında, yaklaşık olarak 21 000 ton cephanenin, 40 000 tondan fazla hafif ve kısa namlulu silahların ve değişik askeri malzemelerle yüklü yaklaşık olarak on trenin kaldığını tespit etmiştir. Kasım 2006 tarihinde, cephane depolarını görmesine izin verilen bir AGİT delegasyonu, 21 000 tondan fazla cephanenin bölgedeki depolarda kaldığını rapor etmiştir (aşağıdaki paragraf 68). Mayıs 2005 tarihinde, GOR'un komutanı, 40 000 tonu aşan hafif ve kısa namlulu silahların imha edildiğini belirtmiştir ama, hiçbir bağımsız gözlemciye bu beyanları kontrol etmek için oraya gitmesine izin verilmemiştir. Bu davada verilen beyanlarında Rus Hükümeti, 1991 ile 2003 yılları arasında silahların, cephanelerin ve askeri malların çoğunun geri çekildiğini ve depolarda sadece kartuşların, el bombalarının, havanların ve küçük çaptaki cephanelerin kaldığını savunmaktadır.

37. Bu davada taraflar, silah depolarını kontrol etme misyonunu gerçekleştirmek için yaklaşık olarak bine yakın Rus askerinin Transnistrie'de koğuşlandığı ve uluslararası planda barışın korunması gücüne ait olan yaklaşık olarak 1 125 Rus askerinin, uzunluğu 225 km olan ve genişliği 12 ile 20 km olan güvenlik bölgesinde bulunduğu konusunda hemfikirdirler.

G. « RMT'ye » Rusya Federasyonu tarafından ekonomik ve politik destek sağlanması ile ilgili iddia

38. Rus Hükümeti'ne göre, okullar krizinden önce Transnistrie'de meydana gelen olayların, bu davada ortaya çıkan sorunlarla ilgisi olmadığını burada tekrar belirtmek gerekmektedir.

39. *Ilaşcu ve diğerleri* davasında Mahkeme, Transnistrie'nin ekonomisinin temel taşlarından olan silah endüstrisinin, doğrudan doğruya Rus şirketleri, özellikle de Rosvooroujenie (Росвооружение) ve Elektrommash tarafından desteklendiğinin itiraza konu olmadığını belirtmiştir. Mahkeme, Moldav makamlarının buna itirazına rağmen, Rus şirketi Iterra'nın Transnistrie'nin en büyük şirketi olan Râbnița maden işletme fabrikasını satın aldığını ifade etmiştir. Bununla birlikte Rus ordusu Transnistrie'de önemli bir iş sahası açmaktadır ve mallarını satın almaktadır.

40. Bu davadaki başvurulara göre, « RMT'nin » ihracatının % 18'i Rusya'ya yapılmaktadır ve özellikle enerji kaynakları olan ithalatının % 43,7'si bu ülkeden gelmektedir. « RMT », kullandığı gazın % 5

oranından daha az bir ödeme yapmaktadır. 2011 yılında örnek olarak, Transnistrie, 505 milyon USD gaz tüketmiştir ama bu miktarın sadece % 4'ünü ödemiştir (yani 20 milyon USD). Rus Hükümeti, « RMT'nin » kendi başına borç sahibi olamayacağını çünkü, uluslararası hukukta ayrı bir oluşum olarak kabul edilmediğini ve Rusya'nın Moldova'ya ve Transnistrie'ye ayrı bir şekilde gaz vermediğini savunmaktadır. Transnistrie'ye verilen gaz faturaları Moldova'ya aittir. Gazın bölgeye verilemesinin, Rus devlet şirketi olan Gazprom ve Moldova'ya ve « RMT'ye » birlikte bağlı olan Moldovagaz aracılığıyla yapılmaktadır. Moldovagaz'ın Rusya'ya olan borcu 1,8 milyar USD'nı geçmektedir ve bunun 1,5 milyarı Transnistrie'de tüketilen gaz içindir. Gazprom en basitinden, bölgeye gaz vermeyi reddedememektedir çünkü, Balkan devletlerine gaz vermek için Moldova'dan geçen boru hatlarına ihtiyacı vardır.

41. Başvuruculara göre Rusya ayrıca, özellikle emeklilik ödeneğine katkı şeklinde, Transnistrie'ye doğrudan doğruya insani yardım yapmaktadır. Başvurucular, Rus resmi kaynaklarına göre 2007-2010 dönemi için Transnistrie'ye yapılan toplam ekonomik yardımların 55 milyon USD'na yükseldiğini eklemektedirler. Moldova Hükümeti, 2011 yılında « RMT'nin » Rusya'dan, 20,64 milyon USD ekonomik yardım aldığını savunmaktadır. Rus Hükümeti'ne göre, bölgede yaşayan Rus vatandaşlarına insani amaçlarla yapılan yardımın (ödenek verilmesi ve okullarda, cezaevlerinde ve hastanelerde yemek yardımı) miktarı tamamen şeffaftır ve Avrupa Birliği tarafından yapılan insani yardım ile karşılaştırılabilir. Rusya sadece Transnistrie halkına değil ama aynı zamanda Moldova'nın diğer bölgelerindeki halka da yardım sunmaktadır.

42. Başvurucular ayrıca, Transnistrie'de ikamet eden yaklaşık 120 000 kişinin, özellikle de « RMT » yöneticilerinin Rus vatandaşlığını aldığını ifade etmektedirler. Mahkeme için bu bilgi ile, 2004 yılında « RMT Hükümeti » tarafından yapılan sayımın sonuçları arasında bir ilişki kurulması gerekmektedir. Bu sonuçlara göre, « RMT Hükümeti » tarafından kontrol edilen bölgede 555 347 kişi bulunmaktadır ; bunun % 32'si Moldav topluluğuna aittir, % 30'u Ruslardan ve % 29'u Ukraynalılardan oluşmaktadır ; ve bunun çok az bir oranı, diğer ulusal veya etnik gruplara aittir.

H. Okullar krizi ve başvuruçuların davalarıyla ilgili olaylar

43. « RMT » « Anayasası'nın » 12. maddesi, « RMT'nin » resmi dilinin « Moldavca », Rusça ve Ukraynaca olduğunu düzenlemektedir. (8 Eylül 1992 tarihinde kabul edilen) « RMT'in dillerle ilgili yasasının » 6. maddesine göre, « Moldavca » dilinin her halükarda sirilik alfabesi ile yazılması gerekmektedir. Bu « yasa » ayrıca, Latin alfabesinin kullanılmasının suç oluşturabileceğini belirtmektedir ve (19 Temmuz 2002

tarihinde kabul edilen) « RMT'nin idari suçlar Kanununun » 200-3 maddesi şu düzenlenmede bulunmaktadır :

« RMT topraklarında kamu hizmetinde çalışan veya yürütme organı veya kamu idaresi için çalışan bir şahsın, bir kamusal derneğin veya RMT topraklarında bulunan ve hukuki statüsünden ve malvarlığından bağımsız olarak bir başka organizasyonun veya bir oluşumun (...), dillerin kullanılması ile ilgili RMT mevzuatına aykırı hareketlerde bulunması halinde, en az maaşın 50 (elli) katına varabilecek olan bir para cezasına çarptırılmaktadır. »

44. 18 Ağustos 1994 tarihinde « RMT » makamları, okullarda Latin alfabesinin kullanılmasını yasaklamışlardır. 21 Mayıs 1999 tarihinde « RMT », « yabancı bir devlete » ait ve « kendi » topraklarında bulunan tüm eğitim kurumlarının « RMT » makamları nezdinde kendilerini kaydetmeleri gerektiğine, aksi taktirde bu kurumların tanınmayacağına ve haklarını kaybedeceklerine karar vermiştir.

45. 14 Temmuz 2004 tarihinde « RMT » makamları, Latin alfabesini kullanan tüm okulların kapatılması için tedbirler almaya başlamışlardır. Bu davada kabuledilebilirlik kararının verildiği tarihte Transnistrie'de sadece altı okul Moldavca/Rumence dilini ve Latin alfabesini kullanmaktaydı.

1. Catan ve diğerleri (başvuru n° 43370/04)

46. Başvurucular, o dönemlerde Rîbnița'da bulunan Evrica eğitim kurumuna giden onsekiz çocuktan ve onüç öğrenci velisinden oluşmaktadır (bkz., bu karara ekli belge).

47. 1997 yılından beri Evrica okulu, Gagarine caddesinde olan ve Moldav kamu fonlarının yardımıyla inşa edilen binada bulunmaktaydı. Okul Moldova Milli Eğitim Bakanlığı nezdinde kaydedilmiştir ve Latin alfabesini kullanmakla birlikte, bu Bakanlık tarafından belirlenen programı izlemekteydi.

48. 21 Mayıs 1999 tarihli « RMT'nin kararından » sonra (yukarıdaki paragraf 44), Evrica okulu, yapılacak kaydın kendisini sirilik alfabesini kullanmaya ve « RMT » rejimi tarafından belirlenen programı izlemeye zorlayacağı gerekçesiyle kendini kaydetmeyi reddetmiştir. 26 Şubat 2004 tarihinde « RMT » makamları, okul tarafından kullanılan binayı « Rîbnița Eğitim Dairesine » tahsis etmiştir. Temmuz 2004 tarihinde, Latin alfabesi kullanan çok sayıda okulun « RMT » tarafından kapatılmasından sonra, Evrica okulunun öğrencileri, öğrenci velileri ve öğretmenleri gündüz ve gece okulu işgal etmek için bir insiyatif geliştirmişlerdir. 29 Temmuz 2004 tarihinde, Transnistrie polisi, okula baskın yapmıştır ve burada bulunan kadınları ve çocukları okuldan çıkarmıştır. Sonraki günlerde, yerel polis ve « Rîbnița Eğitim Dairesi », okulda kayıtlı olan öğrencilerin anne babalarını ziyaret etmişler ve onlardan çocuklarını bu okuldan almalarını ve onları « RMT » makamları nezdinde kayıtlı bulunan bir okula kaydetmelerini istemişlerdir. Anne babalar, buna uymamaları durumunda işlerinden atılacakları ve hatta ebeveynlik haklarından mahrum bırakılacakları

konusunda uyarıldıklarını söylemişlerdir. Bu baskıyı takiben, birçok anne baba, çocuklarını söz konusu okuldan almış ve başka okullara kaydetmişlerdir.

49. 29 Eylül 2004 tarihinde, Moldova'daki AGİT misyonunun müdahalesinden sonra, okul, yabancı özel eğitim okulu olarak « Tiraspol kayıt odası » nezdinde kendini kaydedebilmiştir; ancak okul, bina yokluğundan faaliyetlerine tekrar başlayamamıştır. 2 Ekim 2004 tarihinde « RMT » rejimi, daha önce bir ana okulu olan bir binada okulun açılmasına izin vermiştir. Bu bina « RMT » nezdinde kiralanmıştır ve restore edilmesi, Moldova Devleti tarafından finanse edilmiştir. Okulun Gagarine caddesindeki daha geniş ve daha iyi uygun olan yerlere taşınması amacıyla yaptığı birçok talep, bu yerlerin başka bir okul tarafından kullanıldığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvuruculara göre, kiralanmış bina bir ortaöğretim kurumu için yetersizdir çünkü ısklandırma, koridorlar ve sınıflar tamamen eğitim öğretim için uygun değildir ve laboratuvar ve spor malzemeleri bulunmamaktadır. Okul, öğretmenlerin maaşlarını ve okul malzemelerini veren Moldova Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilmektedir. Latin alfabesi kullanılmaktadır ve Moldav eğitim programı izlenmektedir.

50. Başvurucular, Rusya Federasyonu nezdinde birçok talepte ve şikayette bulunmuşlardır. Rusya Dışişleri Bakanlığı, Transnistrie'deki Moldavca/Rumence eğitim gören okullar konusundaki anlaşmazlıkla ilgili olarak, kamuya açık genel kapsamlı deklarasyonlarla cevap vermiştir. Temel sorunun Moldova ile « RMT » arasında varolan çatışma olduğunu belirten söz konusu Bakanlık, Moldova ile « RMT'nin » dikkatini, uyuşmazlığın şiddete başvuru yoluyla çözümünün bölgedeki güvenliği tehlikeye düşürme riskini doğuracağı konusuna çekmiştir ve bir çözüme ulaşmak için tarafları, diğer tür görüşmelere başvurma konusunda cesaretlendirmiştir. Başvurucular Moldav makamları nezdinde de kendi durumlarından yakınmışlardır.

51. Eğitim kurumu, özellikle camları kırılarak bir yağmalama kampanyasının hedefi haline gelmiştir. Başvuruculara göre, bu kampanya 2004 yılında, Moldav Hükümetine göre ise, 2007 yılının Ağustos ayında başlamıştır. 10 Nisan 2008 tarihinde, Moldova'nın integrasyondan sorumlu Bakanlığı, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin özel temsilcisinden, bu saldırıların durdurulması için müdahalede bulunmasını talep etmiştir. Başvurucular ayrıca, çocukların yerel Rus kökenli halkın yıldırma fiillerine maruz kaldıklarını ve okul dışında Moldavca konuşmaya korktuklarını iddia etmektedirler.

52. 16 Temmuz 2008 tarihinde, Moldova'nın integrasyondan sorumlu Bakanlığı, « RMT » ile olan « sınır » üzerinden okul malzemelerinin, inşaat malzemelerinin ve öğretmenlerin maaşlarını vermek için oluşturulan fonun gönderilmesi ve transfer edilmesi için, AGİT'in Moldova'daki misyonundan yardım talep etmiştir.

53. 2002-2003 eğitim-öğretim yılında kurumda, 683 öğrenci bulunmaktaydı ; 2008-2009 eğitim-öğretim yılında bu sayı, 345'e inmiştir.

2. Caldare ve diğerleri (başvuru n° 8252/05)

54. Başvurucular, söz konusu dönemde Tighina'da (Bender) bulunan Alexandru cel Bun okuluna giden yirmi altı öğrenci ve on yedi öğrenci velisinden oluşmaktadır (bkz., ek belge). Okul, Kosmodemianskaia caddesinde, Moldav kamu fonlarının yardımıyla inşa edilen ve Moldova makamları nezdinde kiralanmış bir binada bulunmaktaydı. Okul, Moldova Milli Eğitim Bakanlığı nezdinde kaydedilmiştir ve Latin alfabesini kullanmakla birlikte, bu Bakanlık tarafından belirlenen programı izlemekteydi.

55. 4 Haziran 2004 tarihinde, « RMT Milli Eğitim Bakanlığı », kendisini Bakanlığın servisleri nezdinde kaydetmemesi durumunda okulun kapatılacağını ve okul müdürünün disiplin tedbirlerine maruz kalacağı konusunda okulu uyarmıştır. 18 Temmuz 2004 tarihinde, okulun elektriği ve suyu kesilmiştir ve 19 Temmuz 2004 tarihinde okul idaresi, Kosmodemianskaia caddesinde bulunan okul binasını artık kullanamayacağı konusunda okulu bilgilendirilmiştir. Ancak öğretmenler, öğrenciler ve öğrenci velileri okulu işgal etmişlerdir ve oradan ayrılmayı reddetmişlerdir. Transnistrie polisinin okul alma girişimi başarısızlıkla sonuçlanmıştır ; polis en sonunda bundan vazgeçmiştir ve 28 Temmuz 2004 tarihinde çekilmiştir. 20 Eylül 2004 tarihinde, uluslararası gözlemcilerle, özellikle Avrupa Konseyi'nin temsilcileriyle yapılan görüşmeler neticesinde okula tekrar su ve elektrik verilmiştir.

56. « RMT » rejimi, Eylül 2004 tarihinde « RMT » makamları nezdinde kiralanmış binalarda okulun açılmasına izin vermiştir. Şu anda okul, şehrin değişik mahallelerinde bulunan üç binayı kullanmaktadır. Asıl binada, kantin ve bilim odaları veya sportif malzemeler bulunmamaktadır ve kamu ulaşım araçları buradan geçmemektedir. Moldova Hükümeti, okula bir otobüs ve bilgisayarlar vermiştir ; ayrıca bu binaların birinin kanalizasyon hatlarının yenilenmesini finanse etmiştir.

57. Başvurucular Rus ve Moldav makamları nezdinde birçok talepte ve şikayette bulunmuşlardır.

58. 2002-2003 eğitim-öğretim yılında kurumda, 1 751 öğrenci bulunmaktaydı ; 2008-2009 eğitim-öğretim yılında bu sayı 901'e inmiştir.

3. Cercavschi ve diğerleri (başvurucu n° 18454/06)

59. Başvurucular söz konusu dönemde Grigoriopol'de bulunan Ştefan cel Mare okuluna giden kırkaltı öğrenci ve elli öğrenci velisinden oluşmaktadır (bkz., ekli belge).

60. 1996 yılında öğrenci velileri ve çocukların talebi üzerine sirilik alfabesini kullanan bir programı izleyen okul, Latin alfabesini kullanmak

amacıyla izin almak için « RMT » makamları nezdinde birçok girişimde bulunmuştur. Bundan sonra « RMT », 1996 ile 2002 yılları arasında, basında düşmanca makaleler yayınlanması, yıldırma ve güvenlik kuvvetlerinin tehdidi şeklinde bir kampanya başlatmıştır. Bu tedbirler, 22 Ağustos 2002 tarihinde Transnistrie polisinin okula baskın düzenlemesi ve okulda bulunan öğretmenleri, öğrencileri ve öğrenci velilerini dışarı çıkarmasıyla doruğa varmıştır. 28 Ağustos 2002 tarihinde öğrenci komitesi başkanı yakalanmıştır ; onbeş günlük idari hapis cezasına çarptırılmıştır. Bu olaylardan sonra, 300 öğrenci okuldan ayrılmıştır.

61. « RMT » rejimi tarafından okul binasının işgal edilmesine tepki olarak Moldova Milli Eğitim Bakanlığı, Moldova tarafından kontrol edilen ve Grigoriopol'dan yaklaşık olarak yirmi kilometre uzakta olan Dorotcaia köyündeki bir binayı geçici olarak okula transfer etmeye karar vermiştir. Her gün, öğrenciler ve öğretmenler, Moldova Hükümeti tarafından tahsis edilen otobüsle Dorotcaia'ya götürülmüşlerdir. « RMT'nin » memurları tarafından öğrenciler ve öğretmenlerin çantaları aranmıştır ve kimlik kontrolünden geçmişlerdir ; bu şahısların beyanlarına göre ayrıca, tükürme ve küfür gibi yıldırma fiillerine maruz kalmışlardır.

62. Okulun temsilcileri birçok girişimde bulunmuşlardır ve AGİT, Birleşmiş Milletler Organizasyonu ve Rus ve Moldav makamları nezdinde şikayette bulunmuşlardır. Cevap olarak Rus makamları, Moldova'yı ve « RMT'yi » bir çözüme ulaşmak için, diğer tip görüşmelere başvurma konusunda cesaretlendirmiştir. Moldova makamları ise başvuruçulara, onlara yardım etmekten başka bir şey yapamayacaklarını beyan etmiştir.

63. 2000-2001 eğitim-öğretim yılında kurumda 709 öğrenci bulunmaktaydı ; 2008-2009 eğitim-öğretim yılında bu sayı 169 olmuştur.

II. HÜKÜMETLER ARASI VE HÜKÜMET DIŞI ORGANİZASYONLARIN RAPORLARI

A. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi

64. 16 Eylül 2005 tarihinde, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin (APCE) Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin yükümlülükleri ve taahhütleri için Komisyonu (İzleme Komisyonu), « Moldova'daki demokratik kurumların işleyişi » ile ilgili bir rapor hazırlamıştır. Bu raporun Transnistrie'ye ayrılan bölümü şu şekildedir :

« 31. Son aylarda, Meclisin çok yakından takip etmesi ve mümkün olduğu kadar eşlik etmesi gereken çok önemli gelişmeler meydana gelmiştir.

32. Moldova ve Ukrayna arasında yapılan çok yoğun diplomatik görüşmelerden sonra, Ukrayna Devlet Başkanı Iouchtchenko, 22 Nisan tarihinde Chisinau'da yapılan GUAM zirvesinde, Transnistrie'deki çatışmayı çözmek için 7 noktadan oluşan bir

insiyatifi açıklamıştır. Bu yeni plan esasen, Transnistrie'deki demokratikleşme yolunun kalıcı çözümünü sağlamayı amaçlamaktadır. Bu plan özellikle aşağıdaki hususları zorunlu kılacaktır :

– Transnistrie'deki demokrasinin, sivil toplumun ve çok partili sistemin gelişmesi için gerekli olan şartların yaratılması ;

– Avrupa Birliği, AGİT, Avrupa Konseyi, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve aralarında Ukrayna'nın bulunduğu diğer demokratik devletlerin kontrolü altında Transnistrie Yüksek Sovyeti'nin (Soviet suprême de Transnistrie) demokratik ve özgür seçimlerinin yapılması ;

– barışın korunması operasyonunun halihazır şekillerini, AGİT koruması altında sivil ve askeri gözlemcilerden oluşan bir uluslararası misyona dönüştürme ve bölgedeki Ukraynalı askeri gözlemcilerin sayısının artırılması ;

– Ukraynalı uzmanların katılımı ile birlikte Transnistrie'deki bölgede askeri endüstriyel şirketlerde, uluslararası bir kontrol misyonunun yapılmasının, Transnistrie makamları tarafından kabul edilmesi ;

– Moldova ve Ukrayna sınırındaki insan ve malların dolaşımını kontrol etmek amacıyla, Ukrayna'da kısa süreli bir AGİT misyonunun yapılması.

33. Ukrayna planının tam metni, Güvenlik Konseyi'nin Ukraynalı Sekreteri Bay Pyotr Poroshenko'un ve Moldova Cumhurbaşkanı'nın temsilcisi Bay Mark Tkachuk'un bir aya yakın « diplomatik mekik dokumadan » sonra, 16 ve 17 Mayıs tarihlerinde, Vinnitsa'da (Ukrayna) yapılan Moldova ve Transnistrie temsilcilerinin bulunduğu bir toplantıda sunulmuştur.

34. Bu plan temkinli olarak pozitif olan değişik reaksiyonlara neden olmuştur.

35. 10 Haziran tarihinde Moldova Parlamentosu, Transnistrie'deki çatışmanın çözümü sorununda Ukrayna'nın insiyatifi ile ilgili olarak, bir deklarasyon ve iki çağrıyla kabul etmiştir ; bunlardan biri askersizleştirme ve diğeri ise, Moldova Cumhuriyeti'nin Transnistrie bölgesinin demokratikleştirilmesi kriterlerinin yükseltilmesi ile ilgilidir (...).

36. Deklarasyon, Başkan Iouchtchenko'nun insiyatifi selamlamaktadır ve bunun « kendi devletimizin toprak bütünlüğünün güçlendirilmesi yolunda esaslı bir adıma » dönüşmesi umud edilmektedir. Ancak Parlamento, Ukrayna insiyatifi için önemli bazı ilkeleri dikkate almamasından dolayı üzüntü duymaktadır : ilk olarak Rus kuvvetlerinin çekilmesi ve aynı şekilde askersizleştirme, bölgenin demokratikleşme şartları ve ilkeleri ile Ukrayna Moldova sınırında Transnistrie gruplarının yasal ve şeffaf kontrolünün oluşturulması. Parlamento bu konuda ek çabalar göstermeleri için uluslararası topluluğa ve Ukrayna'ya çağrıda bulunmaktadır.

37. Parlamento ayrıca, kendisine göre « Moldova Cumhuriyeti'nin egemenliğine zarar verme » riski taşıyan birçok hükmünü, özellikle Transnistrie'nin Moldova Cumhuriyeti'nin dışişleri politikasının yürütülmesine katılması fikrini ve « bir uzlaşma komitesinin » kurulması önerisini eleştirmiştir. Parlamento, sorunun Moldova Anayasası kapsamında, Transnistrie'nin demokratik yollardan yeni seçilecek yöneticileriyle diyalog yoluyla çözülmesi konusunda ısrar etmektedir. Dolayısıyla

Ukrayna'nın inisiyatifi ile planın uygulamaya konulması için Moldova tarafından izlenen yaklaşım arasında uyumsuzluklar bulunmaktadır.

38. Transnistrie sorununun medyatörleri (AGİT, Rusya ve Ukrayna), planın, sorunun çözümü yolunda ileri bir somut adım oluşturduğunu beyan etmişlerdir. Son toplantılarında medyatörler, sorunun çözümü için doğrudan doğruya ve devamlı bir diyalogun tekrar başlatılması çağrısında bulunmuşlardır.

39. Ancak Rusya'nın pozisyonu daha karmaşıktır. Gerçekten de, ekonomik ve askeri varlığından ve Transnistrie ve halkı ile olan sıkı dilsel ve kültürel bağlarından dolayı bu devletin, bölgede güçlü bir etkisini korumayı arzu ettiği açıktır. Basın, yakın zamanlarda, detayları gizli kalan « Moldova Cumhuriyeti'nde Rus etkisini korumak için bir eylem planının » varlığını ortaya çıkarmıştır. Rusya halen çok sıkı bir şekilde, Moldova'ya federal bir çözümü kabul etmeyi öneren 2003 tarihli « Kozak mutabakat belgesine » bağlıdır. Daha önce bu belgeyi kabul eden Moldova, batılı devletlerin etkisi altında son anda bu belgeyi imzalamayı reddetmiştir.

40. Son aylarda birçok gerginlik belirtisi ortaya çıkmıştır. Örnek olarak, 18 Şubat tarihinde Rusya Federasyonu Devlet Douması, yüksek bir çoğunlukla bir karar almıştır ve bu kararla Douma, Rus Hükümeti'nden, Moldova makamlarının « Transnistrie'deki ekonomik abluka » yapmaya devam etmeleri durumunda, Transnistrie dışında Moldova'ya karşı çok sayıda ekonomik ve diğer yaptırımlar getirilmesini istemiştir. Söz konusu yaptırımlar, Moldav tütünü ile alkolünün ihracatını yasaklamayı, Moldova'ya gönderilecek enerji ile ilgili ihracatlarda Dünya ticaretindeki tarifleri uygulamayı ve Rusya'ya gelen Moldova vatandaşlarına vize uygulamasını zorunlu kılmayı içermektedir.

41. Moldova Parlamentosu tarafından kabul edilen iki çağrı, Avrupa Konseyi'nin desteğini ve özellikle, Transnistrie'nin demokratikleşmesi sürecine aktif katılımını istemektedir. Chisinau'ya yaptığımız ziyaret sırasında bizimle muhattap olanlar, bizim Organizasyonun bu konudaki tecrübesine ve uzmanlığına önem atfettiklerinin defalarca altını çizmişlerdir. « Moldova ile ilgili yapılan izleme kapsamında inceleme yapılması için » ve « analiz, yorum ve tavsiye ile, Transnistrie bölgesinin demokratikleştirilmesi ve sorunun kesin çözümü amacıyla Parlamenterler Meclisi'nin fikirlerini almak için », Moldova Parlamentosu tarafından kabul edilen belgeler, Parlamento Başkanı tarafından İzleme Komisyonu'na verilmiştir.

42. İlk bakışta Ukrayna planının, demokrasi, insan hakları ve hukuk devleti alanlarında asıl organizasyon olarak Avrupa Konseyi tarafından, çok yakından izlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle Komisyon, bunun detayları konusunda bilgi sahibi olmak için, Ukrayna planınınından sorumlu olan yetkili şahıslarla Kiev, Moscova, Bükreş ve Brüksel'e gitmemizi istemiştir. Sonrasında bu bilgiler bize, Meclis'in bu dosyanın gelişimine etkili bir şekilde katkısı konusunda belirli tedbirler önerme imkanı sağlayacaktır.

43. Ukrayna planının uygulanma şekilleri ve Moldova Parlamentosu tarafından konulan şartlar ile ilgili olarak birçok soru işareti bulunmaktadır. Ancak, daha önce yapılan tüm diplomatik girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanması dikkate alındığında, bu plan, önemli bir avantaj sunmaktadır. Gerçekten de, plan, diplomatik çabaları ve Transnistrie'nin ve aynı zamanda örnek olması gereken Moldova'nın demokratikleşmesi için belirli tedbirleri biraraya getirmektedir. Bu inisiyatif ayrıca, iyi bir zamanda meydana gelmektedir çünkü, tüm bölgede demokratikleşme ve Avrupa ile bütünleşme lehine güçlü bir harekete denk gelmektedir.

44. Toprak bütünlüğü ve egemenlik konusunda eksik olan Moldova'nın – ama aynı zamanda Avrupa'nın tamamının – bu « siyah deliğin » kendi topraklarında devam etmesine imkan vermemesi gerekmektedir. Transnistrie, her türlü yasadışı ticaretin, özellikle de silah ticareti ve her türlü kaçakçılık faaliyetinin merkezidir. Gizli polis, politik yaşama baskın olan kontrolü yapmaya devam etmektedir ; temel haklar ve özgürlükler sınırlamalara maruz kalmaktadır.

45. En zor problemlerden biri, Transnistrie'de demokratik seçimlerin yapılmasını sağlama ihtimalidir. Bunun için bölgenin, siyasi partilere, medyaya ve tamamen özgürlük içinde çalışan sivil bir topluma ihtiyacı vardır. 27 Mart tarihinde Transnistrie'de yapılan seçimler (köy, belde, il ve ilçe kurullarının seçimleri ve köy ve belde kurul başkanlarının seçimleri), Transnistrie'de gerçek anlamda güçlü bir muhalefetin halen olmadığını göstermektedir. Kaldı ki bu seçimler, Transnistrie Yüksek Sovyet üyelerinin seçimleri konusunda bir test olarak görülmüştür.

46. Ancak ilginç bazı gelişmelerin, özellikle de Sovyet Başkan Yardımcısı Bay Evgeny Shevchuk^[1] tarafından yönetilen Yüksek Sovyet üyelerinden oluşan bir grup tarafından yapılan bazı gelişmelerin, kaydedilmesi gerekmektedir. 29 Nisan tarihinde bu grup, « Parlamento'nun » rolünün « Cumhurbaşkanı » ve yürütmeye karşı güçlendirilmesi yönünde, Transnistrie « Anayasası'nın » değiştirilmesi konusunda önemli bazı projelerde inisiyatif almıştır. Örnek olarak, değişiklikler « Parlamento'ya », bakanlara ve « Cumhurbaşkanı » tarafından atanan diğer memurlara güvenoyu vermeyi reddetme hakkı ve yürütmenin çalışmasını ve harcamalarını kontrol etme hakkı vermiştir. « Raïons » olarak bilinen [ilçelerin] ve belediye konseylerinin başkanlarının gizli seçimle, konsey üyeleri tarafından seçilmeleri gerektiğini öngören ve içeriği mütevazı bazı değişikliklerle değiştirilen yerel idare ile ilgili yasa tasarısı, 18 Mayıs tarihinde ilk oylamada kabul edilmiştir. Bay Shevchuk ayrıca, bölge televizyonunun resmi kanalını (« TV PM. »), Radyo yayını yapan bir kamu kurumu haline getirmeyi amaçlayan mevzuatla ilgili bir inisiyatifi desteklemektedir.

47. 22 Haziran tarihinde Yüksek Sovyet, Adalet « Bakanı » Bay Victor Balala'nın « Cumhurbaşkanı » Bay Smirnov tarafından görevden alınmasını tavsiye etmiştir. « Cumhurbaşkanı'nın » en yakın müttefiklerinden biri olan Bay Balala, yakın zamanda kendi bakanlığının belgeleme işlemlerini, tamamen parasal amaçlarla çalışan bir « uzmanlar odası » haline dönüştürmeye karar vermişti.

48. 22 Temmuz tarihinde Moldova Parlamentosu, Dniester'in sol kıyısında bulunan yerleşim yerlerinin (Transnistrie) özel hukuki statüsünün temel hükümleri ile ilgili yasayı ikinci oylamada kabul etmiştir. Bu yasa, Moldova Anayasası ve mevzuatı tarafından kabul edilen yetkilere göre, Moldova'nın ayrılmaz parçası olan ve bu devletin yetkisi altında olan sorunlar konusunda karar verebileceği otonom oluşumu yaratmaktadır. Yasa ayrıca, Dniester'in sol kıyısında bulunan yerleşim yerlerine Transnistrie otonom birliğinin bir parçası olup olmamaya karar vermelerine imkan vermek için, Moldova mevzuatına saygı çerçevesi içinde yerel referandumlar yapılacağını düzenlemektedir. »

65. Bu rapor temelinde APCE, bir karar almıştır ve bu kararda özellikle aşağıdaki hususları beyan etmektedir :

1. Yazı İşleri Müdürlüğü'nün notu : Aralık 2011 tarihinde Bay Shevchuk, « RMT'nin » « Başkanı » seçilmiştir.

« 10. Meclis, Transnistrie sorununu öncelikli olarak demokratikleşme ile çözmeyi amaçlayan Ukrayna'nın iyimser inisiyatifinden sonra, görüşmelere tekrar başlanmasını selamlamaktadır. Meclis, (Moldova, Transnistrie bölgesi, Rusya Federasyonu, Ukrayna ve AGİT'i kapsayan (...)) halihazırdaki beşli formatın ayrıca Avrupa Konseyi'ni içine alacak şekilde genişlemesini arzu etmektedir. Meclis Moldova ve Ukrayna arasındaki sınırın, silah stoklarının ve silah üretim fabrikalarının etkili bir şekilde kontrol edilmesi gerekliliği üzerinde ısrar etmektedir. Meclis, uzmanlıkları dikkate alındığında kendi raportörlerinin tüm bu girişimlere katılımını arzu etmektedir.

11. Transnistrie sorununun çözümü, Moldova Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğü ve egemenliğine tamamen saygı mutlak ilkesinden hareketle yapılması gerekmektedir. Bir hukuk devletinde tüm çözümler, kontrolü uluslararası anlamda kabul edilen makamlara ait olan, tamamen özgür ve demokratik seçimler yoluyla halk tarafından ifade edilen iradedden geçmektedir. »

B. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)

66. 2004 tarihli yıllık raporunda AGİT, Transnistrie'de meydana gelen olayları şu şekilde ifade etmektedir :

« (...) Ancak en fazla istikrasızlığa neden olan olay, Transnistrie tarafından Temmuz ortalarında alınan, kendi toprakları üzerinde bulunan ve Latin alfabesiyle eğitim gören Moldav okullarının kapatılması olmuştur. Cevap olarak Moldova tarafı, politik çözüm için yapılan beş taraflı görüşmelere katılmayı durdurmuştur.

Rusya Federasyonu ve Ukrayna'nın medyatörleri ile birlikte Misyon, okul ile ilgili krizi telafi etmek ve buna bir çözüm bulmak ve çözümü uygulamak için Temmuz ortalarından, sonbahar'dan hemen önceye kadar büyük bir çaba harcamıştır. Misyon ayrıca, hareket özgürlüğü, tarım arazileri ve trenyolları ile ilgili konularda taraflar arasında varolan tansiyonu düşürmeye çalışmıştır (...) ».

Yine 2004 yılında AGİT ayrıca şu ifadelerde bulunmuştur :

« 2004 yılında, 1 000 ton civarında cephane ile yüklü bir trenin Transnistrie'deki Rus güçlerinin operasyonel Grubunun deposundan ayrılmıştır. Yaklaşık olarak 21 000 ton cephane, 40 000 tondan fazla hafif ve kısa namlulu silahlar ve değişik askeri malzemelerle yüklü yaklaşık olarak on tren kalmıştır. Misyon, Rusya Federasyonu'na kendi faaliyetleri için verilen teknik ve finansal yardımı kordine etmeye devam etmiştir. »

67. 2005 tarihli yıllık raporunda AGİT, aşağıdaki beyanlarda bulunmaktadır :

« Misyon kendi çabalarını, 2004 yılının yazından beri çıkmazda olan politik çözüm için yapılan görüşmelerin tekrar başlanmasına dayandırmaktadır. Rusya Federasyonu'nun, Ukrayna'nın ve AGİT'in medyatörleri, Ocak, Mayıs ve Eylül aylarında Chisinau ve Tiraspol'ün temsilcileri ile görüşmüşlerdir. Mayıs ayında yapılan toplantıda Ukrayna, *demokratikleşme yoluyla sorunun çözümüne doğru* başlıklı Devlet Başkanı Viktor Youchtchenko'nun çözüm planını sunmuştur. Bu inisiyatif, uluslararası topluluğun gözetimi altında yapılacak yerel yasama organlarının seçimleri sayesinde, Transnistrie bölgesinin demokratikleştirilmesini ve aynı zamanda

askersizleştirmeyi, şeffaflığı ve güvenin tesisini sağlamak için gerekli tedbirler alınmasını öngörmektedir.

Temmuz ayında Ukrayna planını belirten Moldova Parlamentosu, *Transnistrie'nin hukuki özel statüsünün temel ilkeleri* ile ilgili yasayı kabul etmiştir. Eylül ayında Odessa'da yapılan görüşmeler sırasında Chisinau ve Tiraspol, Avrupa Birliği'nin ve Amerika Birleşik Devletleri'nin gözlemci olarak görüşmelere katılmaya davet edilmeleri konusunda anlaşmışlardır. 15 aylık bir kesintiden sonra, şekli görüşmeler, Ekim ayında geniş kapsamlı bir şekilde tekrar başlamıştır. Ljubljana'da yapılan AGİT Bakanlar Konseyi toplantısından sonra Aralık ayında, bir seri görüşme öngörülmüştür. 15 Aralık tarihinde Ukrayna ve Rusya Federasyonu Devlet Başkanları Viktor Youchtchenko ve Vladimir Poutine, ortak bir deklarasyon yayınlamışlardır ve bu deklarasyonda, Transnistrie sorununun çözümü için görüşmelerin tekrar başlamasından memnuniyet duyduklarını belirtmişlerdir.

Eylül ayında Devlet Başkanları Voronine ve Youchtchenko birlikte, AGİT'in görevdeki Başkanı'ndan, Transnistrie'deki demokratik şartların ve bölgede demokratik seçimlerin yapılması için gerekli tedbirleri incelenmesi için, uluslararası bir değerlendirme misyonunun gönderilmesini gözönünde bulundurmasını istemişlerdir. Buna paralel olarak, AGİT misyonu, Youchtchenko planında öngörüldüğü gibi, Transnistrie bölgesinde demokratik seçimlerin yapılması için temel şartların biraraya getirilmesi ile ilgili teknik araştırmalar ve görüşmeler yapmaya girişmiştir. Ekim ayında yapılan görüşmeler serisi sırasında, Transnistrie bölgesine uluslararası bir değerlendirme misyonunun gönderilmesi ihtimali ile ilgili olarak AGİT Başkanı'nın görüşmeleri izlemesi talep edilmiştir.

Rusya Federasyonu ve Ukrayna'nın askeri uzmanları ile işbirliği halinde olan AGİT misyonu, Temmuz ayında üç medyatöre sunulan tüm güven ve güvenlik tedbirlerine nokta konulması işlemini tamamlamıştır. Misyon sonrasında, Chisinau ve Tiraspol temsilcileriyle, bu tedbirlerin tamamını görüşmeye başlamıştır. Ekim ayında yapılan görüşmeler sırasında, tüm bu verilerin tamamında düşünülen askeri bilgilerin karşılıklı değiş dokuşunun ortaya çıkaracağı şeffaflığın güçlendirilmesi ihtimalinden dolayı memnuniyet duyulmuştur. »

Rus askerlerinin çekilmesi sorunu ile ilgili olarak AGİT şunları gözlemlemiştir :

« 2005 yılında, Transnistrie bölgesinden Rus silahları ve malzemeleri çekilmemiştir. Yaklaşık olarak 20 000 ton cephanenin daha çekilmesi gerekmektedir. Rus güçlerinin operasyonel Grubunun komutanı, Rus kuvvetleri tarafından Transnistrie bölgesinde depolanan 40 000 tondan fazla hafif ve kısa namlulu silahlar ve değişik askeri malzemelerin Mayıs ayında imha edildiğini belirtmiştir. AGİT'e, bu beyanları kontrol etmek için izin verilmemiştir. »

68. 2006 yılında AGİT, aşağıdakileri rapor etmiştir :

« Transnistrie'de yapılan – AGİT tarafından gözlemlenmeyen ve tanınmayan – 17 Eylül tarihli « bağımsızlık » ile ilgili referandum ve 10 Aralık tarihinde yapılan « başkanlık seçimleri » bu çalışmaların politik kadrosunu belirlemiştir (...).

Çözüm için görüşmeleri başlatmak için Misyon, 2006 senesinin başında aşağıdaki unsurları önerdiği belgeleri hazırlamıştır : merkezi otorite ile yerel otorite arasındaki yetkilerin muhtemel ayrımı ; Transnistrie'nin askeri-endüstriyel alandaki şirketlerin gözlemlenmesi mekanizması ; askeri değiş dokuş için bir plan ; ve Transnistrie'deki

demokratik seçimlerin yapılması için şartların değerlendirilmesi ve önerilerin sunulması için bir misyon. Ancak Transnistrie, Mart ayında Transnistrie'nin malları için gümrük ile ilgili yeni hükümlerin kabul edilmesinden sonra, görüşmelere devam etmeyi reddetmiştir ve özellikle bu projelerle ilgili olarak hiçbir ilerleme katedilmemiştir. Nisan, Mayıs ve Kasım ayında medyatörler (AGİT, Rusya Federasyonu ve Ukrayna) ile gözlemciler (Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri) arasında yapılan görüşmeler ve bu çıkmazdan çıkma girişimleri ile medyatörler ve gözlemciler tarafından, tarafların herbiriyle ayrı ayrı yapılan görüşmeleri sonuçsuz kalmıştır (...).

13 Kasım tarihinde, AGİT'in 30 delegasyon şefinden ve AGİT misyonlarının üyelerinde oluşan bir grup, Transnistrie'nin kuzeyinde Moldova ve Ukrayna sınırında olan Colbasna şehrinde bulunan ve Rusya Federasyonu'na ait cephane deposuna, 2004 Mart ayından beri ilk defa ulaşabilmiştir. Ancak, 2006 yılında Transnistrie bölgesinden Rus silahları ve malzemeleri çekilmemiştir ve 21 000 ton cephane halen bölgede depolanmış halde kalmaktadır (...) ».

69. 2007 tarihli yıllık rapor şunları içermektedir :

« Transnistrie sorununun çözümü sürecindeki medyatörler, yani AGİT, Rusya Federasyonu ve Ukrayna, ve gözlemciler, yani Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri, dört defa toplanmışlardır. Medyatörler ve gözlemciler Ekim ayında, resmi olmayan bir şekilde Moldova ve Transnistrie taraflarıyla toplanmışlardır. Tüm bu toplantılar esasen, sorunun çözümü amacıyla resmi görüşmelerin başlaması için gerekli yolların bulunması amacını taşımaktadır ancak, görüşmeler tekrar başlamamıştır (...).

Misyon, 2007 yılında Transnistrie bölgesinden Rus silahları ve malzemeleri çekilmediğini gözlemlemiştir. İradeye dayanan Fon, geri çekilmenin tamamlanması için yeteri kadar kaynağa sahiptir. »

70. 2008 tarihli yıllık rapor, aşağıdaki bölümü içermektedir :

« Moldova Cumhurbaşkanı Vladimir Voronine ve Transnistri yöneticisi Igor Smirnov, yedi yıldan beri ilk defa Nisan ayında ve sonrasında 24 Aralık tarihinde bir araya gelmişlerdir. Medyatörler (AGİT, Rusya Federasyonu ve Ukrayna) ile gözlemciler (Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri) beş defa bir araya gelmişlerdir. Taraflar, medyatörler ve gözlemciler resmi olmayan beş toplantı yapmışlardır. Misyon tarafından yapılan bu diplomatik faaliyete rağmen, « 5+2 » resmi görüşmeleri tekrar başlamamıştır (...).

2008 yılında Transnistrie bölgesinden Rus silahları ve malzemeleri çekilmemiştir. İradeye dayanan Fon, bu geri çekilmenin tamamlanması için yeteri kadar kaynağa sahiptir. »

C. Uluslararası hükümetdışı kuruluşlar

71. 17 Haziran 2004 tarihli, « Moldova : Transnistrie çevresinde bölgesel gerginlik » başlıklı raporunda (Avrupa raporu n° 157) uluslararası hükümetdışı kuruluş olan Crisis Group (ICG), şunları ifade etmiştir (özetin bir bölümü) :

« Bağımsızlığını ilan eden ve resmen tanınmayan Transnistrie Moldav Cumhuriyeti'ne (RMT) yapılan Rus desteği, çatışmanın çözümü önünde engel oluşturmaktadır ve Moldova'nın, Avrupa'nın politik ve ekonomik yapısı ile bütünleşme konusundaki ilerlemesini engellemektedir. Geniş anlamda tek taraflı yapılan yakın tarihli girişimler sırasında, sorunu çözmek amacıyla Rusya'nın takındığı davranış, yaklaşık olarak « soğuk savaş » havası vermektedir. Rusya ile AB ilişkilerini rahatlatan bir söylem ve Eski Sovyetler Birliği'nden ayrılan yeni bağımsız devletler (NIS) kapsamında çatışmaların çözümü ve barışın korunması konusunda Amerika-Rusya işbirliğine rağmen, eski alışkanlıklar kolay kolay kaybedilmemektedir. Rusya, sorunun çözümü konusunda AB'nin, Amerika Birleşik Devletleri'nin veya Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) aktif bir rol oynamasına kötü gözlerle bakmaktadır çünkü, Moskova'da olanlar halen, Moldova'nın Rus etki alanında olan jeopolitik alanda bulunduğunu düşünmektedirler.

Rusya kendi lehine, Moldova'nın politik ve ekonomik istikrarlılığını beslemek için çok zorluk çekmemektedir. Her ne kadar kendi kuvvetlerinin geri çekilmesi için somut olarak verilen tarihleri kabul etmişse de, Rusya, taraflı anayasal hükümler yoluyla Moldova'nın politikalarının yapılmasında kendi etkisini korumaya çalışan ve barışın korunması gücüne rağmen, askeri varlığını uzatmaya imkan veren çözümler dayatmayı deneyerek, geri adım atmaya devam etmektedir. Şu ana kadar Rusya, sorunun tüm tarafların meşru çıkarlarını dikkate alabilecek şekilde çözümü lehine bir yaklaşım göstermesi için, RMT'nin yöneticileri nezdinde kendi etkisini göstermeyi reddetmiştir.

Ukrayna ve Moldova tüccarları, düzenli bir şekilde yasadışı ihracata ve diğer yasadışı uygulamalara katılarak, RMT'de paralel ekonomiyi kişisel amaçlarla kullanan iş takipçilerine dönüşmüşlerdir. Bazıları, yasadışı ihracatın lehine olan vergileri ve sınırların oluşturulması, etkili gümrük kontrollerinin yapılması ve iç « sınırdaki » vergi ve harcamalar ile ilgili diğer gümrük harcamalarını yasaklama konusunda, zorlama niteliğinde olan kararlara engel olmak, bunları geciktirmek ve önlemek amacıyla, RMT'nin yöneticileri nezdinde kendi politik etkilerini kullanmaktadırlar.

Rus, Ukraynalı ve Moldovalı ekonomik elitlerin güçlü desteğiyle RMT makamları, daha otoriter hale gelmiştir. Uluslararası tanınmanın yarın olmayacağını bilen RMT makamları, Moldova ile geniş bir konfederasyon yoluyla *de facto* bir şekilde bağımsızlığa endekslenmiş durumdadır. Maalesef, (Moldova ile RMT'nin vergi ve gümrük sistemleri arasında varolan çelişkilerden faydalanan) RMT yöneticileri, yasal ve yasadışı faaliyetlerden, kaçakçılıktan ve silah üretiminden çıkar elde etmeye devam etmektedirler.

RMT, kendi şahsi çıkarları ve stratejisiyle uyarılan bir aktör haline gelmiştir ve sınırlı bağımsız bir politik manevra alanına sahiptir ; ama Rusya, Moldova ve Ukrayna aracılığıyla ekonomik ve diğer alanlarda önemli bir ilişki ağına sahiptir. Ancak, RMT Rusya'nın ekonomik ve politik desteğine geniş bir şekilde bağlıdır ve Rus politikasına göre, kendini kapı dışında bulmayı istememektedir. Rus ve [RMT'in] çıkarları çoğu zaman çakışmaktadır ; ancak [RMT'in] yöneticileri, medyatörler arasında varolan anlaşmazlıklar üzerinde oynayarak ve dış desteğin alternatif kaynakları üzerine yatırım yaparak, Rus baskısını engellemek için stratejiler bulmuşlar ve uygulamışlardır, görüşmeleri geciktirmişlerdir, bazı Rus insiyatiflerini ve politikalarını baltalamışlardır.

Son Rus çözüm girişiminin tarihsel anlamda (Ekim-Kasım 2003 tarihli Kozak mutabakat belgesi) her ne kadar baskın ise de, Rusya'nın etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Rusya, Moldova'nın ve uluslararası topluluğun, özellikle de anahtar aktörler AGİT, AB ve Amerika Birleşik Devletleri'nin desteği olmadan bir çözüm öne sürme durumunda değildir. Global bir politik çözüm, Rusya ile diğer esaslı aktörler arasındaki uyuşmazlığı dengeli hale getirebilecek ve aynı zamanda Moldova Hükümeti ile RMT'nin çıkarlarını adil bir şekilde dikkate alacak bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

Rusya ile karşı karşıya gelmemeye çalışan Avrupa ile bütünleşmenin uyguladığı yüksek çekicilik, Moldova'da güçlüdür. Kaldı ki ülkenin Komünist yöneticileri yakın tarihlerde, bu amacı gerçekleştirmek için daha fazlasını yapmanın gerekli olduğunu altını çizmişlerdir. Ülke genel olarak, bu on yılda Batılıların radar ekranlarında görünmemektedir; buna rağmen Amerika ve Avrupa'nın desteğinin, Transnistrie sorununun çözümü ile ilgili engellere ve Rusya'nın RMT'ye yaptığı politik ve maddi desteğe dayanma konusunda daha gösterişli olmak zorundadır. Uluslararası aktörlerin de, kendi ekonomik çıkarlarını, Transnistrie'deki yüksek oranda varolan ve Avrupalı komşu ülkeleri de etkileyen yasaya aykırı ekonomik faaliyetlerden korumak için Moldova'ya yardım etmeleri gerekmektedir.

Çatışma ancak, uluslararası topluluğun Rusya üzerinde ikili bir şekilde etkisini göstermesi ve AGİT kapsamında çözümlenebilmektedir. Ancak o zaman Moldova, politik, ekonomik ve idari reformlar lehine çok esaslı bir taahhütte bulunması şartıyla Avrupa ile ilgili amaçlarını gerçekleştirebilecektir. Genişleyen AB'nin Avrupa politikası kapsamında Moldova, Ukrayna ve Rusya ile ilgili global bir stratejinin hazırlanması, vazgeçilmez bir ilk etap oluşturacaktır. »

72. 17 Ağustos 2006 tarihli « Moldova'nın kesin olmayan geleceği » adlı raporunda (Avrupa raporu n° 175), ICG aşağıdaki tespitlerde bulunmuştur (özetin bir bölümü) :

[Yazı İşleri Müdürlüğü'nün çevirisi]

« 2007 yılı için öngörülen Romanya'nın Avrupa Birliği'ne girmesiyle AB, bir çatışmadan dolayı bölünen ve rüşvet ile organize suçların olduğu zayıf bir devlet olan Moldova ile, ortak bir sınıra sahip olacaktır. Moldova'nın yöneticileri, AB'ne üye olmak arzularını dile getirmişlerdir ancak, onların Avrupa'nın değerlerine bağlılıkları şüphelidir ve Transnistrie ayrılıkçı bölgesi ile varolan çatışmanın çözülmesi için yapılan çabalar, onbeş yıldan beri devam eden zarar verici çıkmazdan çıkmaya imkan vermemiştir. Gençler ülkenin geleceğine güven duymamaktadır ve aların verici bir oranda ülkeden ayrılmaktadırlar. Moldova'nın AB'nin istikrarlı bir komşusu olabilmesi için, sadece sorunun çözülmesi için değil, ama aynı zamanda ülkeyi kendi vatandaşları tarafından çekici hale getirecek, ulusal reformların yapılmasının cesaretlendirilmesi amacıyla daha güçlü bir uluslararası inisiyatif gerekmektedir.

AB'nin ve Ukrayna'nın iki yeni inisiyatifi, ayrımcı çatışmada olan güçlerin dengelenmesinde, somut bir değişim umudunun doğmasına neden olmuştur. 2005 yılında yapılan AB sınırında yardım Misiyonu (EUBAM), Ukrayna ile Moldova arasındaki sınırdaki Transnistrie kaçakçılık gruplarının azaltılmasına katkı sunmuştur. Bu kaçakçılık uygulaması Transnistrie'nin başkenti olan Tiraspol makamları için önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Buna paralel olarak, Transnistrie'nin ihracatını düzene sokma konusunda Moldova'ya yardım etmesi gereken tarihi gümrük rejiminin Kiev tarafından uygulamaya konulması, ayrımcı bölge şirketlerinin Moldav

kontrolü olmadan işlem yapma kapasitesini zayıflatmıştır ; bu durum bölgeye psikolojik ve esaslı ağır bir darbe vurmuştur.

Ancak, bu tedbirlerin Transnistrie'yi diplomatik tavizler vermeye zorlama ile sonuçlanacağı fikrinden doğan iyimserlik, görünüşe bakılırsa yerinde değildir. Her ne kadar, özellikle kendi personeli ve bütçesinin mütevaziliğine göre EUBAM, yadsınamayacak sonuçlar elde etmişse de, geniş kapsamlı kaçakçılık halen devam etmektedir. Ukrayna gümrük rejiminin de, geçmişte olduğu gibi, yasal anlamda parasal amaçlı ticaret yapma konusunda becerikli olan Transnistrie şirketleri üzerinde belirleyici bir etkisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, ulusal planda varolan politik belirsizlik, Kiev'in yeni mevzuatı uygulamaya devam edip etmeyeceği sorununun sorulmasına neden olmaktadır.

Rusya, Transnistrie'ye ekonomik yardım yaparak ve özellikle devletin temel gelir kaynaklarından biri olan şarabın ihracatı üzerine ambargo uygulayarak, Moldova'ya karşı cevap niteliğinde tedbirler alarak, Transnistrie lehine olan desteğini güçlendirmiştir. Moskova, Sovyetler döneminden beri Transnistrie'de olan kuvvetlerini geri çekmeyi reddetmektedir ve bu kuvvetlerin varlığı varolan durumu (*statu quo*) korumaya imkan vermektedir. Rusya'nın desteğiyle güçlü olan Transnistrie yöneticisi Bay Igor Smirnov, bağımsızlık arzusundan dolayı anlaşmaya varmayı özendirmektedir. Uluslararası arabuluculuk yoluyla taraflar arasından yapılan görüşmeler, 2005 yılından beri AB ile Amerika Birleşik Devletleri'nin gözlemci olmalarına rağmen hiçbir sonuç vermemektedir. Çözüm kapsamında öngörülecek otonomi seviyesi ile ilgili olarak bir anlaşmaya vardığımız zaman, Moldova kendi pozisyonunu, Transnistrie'nin aşırı taleplerine cevap vermek için sertleştirmiştir. »

73. « Dünya'da özgürlük 2009 » raporunda Freedom House organizasyonu aşağıdaki yorumlarda bulunmuştur :

[Yazı İşleri Müdürlüğü'nün çevirisi]

« Kasım 2003 tarihinde Moldova, halkın protestolarına neden olmasından sonra, Rusya tarafından desteklenen federasyon planını reddetmiştir. Çok taraflı resmi görüşmelerin yapıldığı son toplantı, 2006 yılının başında başarısızlıkla sonuçlanmıştır ve Eylül 2006 tarihinde yapılan Transnistrie ile ilgili referandumda seçmenler, yoğun bir şekilde, ileride Rusya'ya bağlanma esas amacıyla bağımsızlık lehine oy kullanmışlardır ama, seçimin meşruluğu Moldova ve uluslararası topluluk tarafından kabul edilmemiştir.

« 5+2 » aktif görüşmelerin olmamasından dolayı Bay Voronine, Rusya ile ikili görüşmelere başlamıştır ve Moldova dışişleri politikasının, Kremlin dışişleri politikası ışığında yapılması için belirli bir sayıda tedbir almıştır. 2008 yılının büyük bir bölümünde Bay Voronine, Transnistrie'ye Moldova içinde önemli bir otonomi verileceği, Transnistrie'nin sağlam ve tek olarak Moldova Parlamentosu'nda bulunması ve Moldova'nın Romanya ile birleşmesi durumunda Transnistrie'ye ayrılma hakkı verilmesi yönündeki öneriyi kabul etmesi için Rusya'ya baskı yapmıştır ; Rusların mülkiyet hakkı kabul edilecektir ve Rus kuvvetlerinin yerini sivil gözlemciler alacaktır. Bay Voronine, Rusya ile ayrı « görüşmelerini » savunmuştur ve tüm çözümün « 5+2 » tamamlanacağını beyan etmiştir.

Transnistrie sorununun aciliyeti, Ağustos 2008 tarihinde Rusya'nın Gürcistan ile kısa süreli bir çatışma durumuna girmesinden ve ülkenin iki ayrılıkçı bölgesinin bağımsızlığını tanımasından sonra, bir derece daha artmıştır. Rus yöneticileri, RMT'yi

tanıma niyetlerinin olmadığını beyan etmişlerdir ama Moldova'ya, Gürcistan'ın sardırgan tavrını takınmamayı tavsiye etmişlerdir. Moldova Hükümeti ise, her türlü karşılaştırmayı reddetmiştir ve barışçıl görüşmeler yapma taahhüdünü yenilemiştir. Bazı uzmanlar, Rusya'nın ikili görüşmeler kapsamında sert bir çözümü Moldova'ya dayatabileceğinden ve planın reddedilmesi durumunda RMT'yi tanıyacağından kaygılanmışlardır.

Transnistrie'nin Cumhurbaşkanı Bay Igor Smirnov ile Bay Voronine arasındaki ilişkiler, tüm sene boyunca gergin geçmiştir çünkü, Moldovalı yönetici, Smirnov'un arkasından görüşmeler yapmıştır ve RMT'nin makamları konusunda hayal kırıklığını açıkça ifade etmiştir. Her iki adam, 2001 tarihinden beri ilk defa Nisan ayında ve sonrasında Aralık ayında biraraya gelmişlerdir. Nisan'daki görüşmeden birkaç gün sonra, Romanya Devlet Başkanı Bay Traian Basescu, dolaylı bir şekilde bir paylaşma perspektifinden bahsetmiştir; bu paylaşma kapsamında Ukrayna Transnistrie'yi içine alacak ve basit bir şekilde söylemek gerekirse Romanya, Moldova'yı kendine bağlayacaktır. Bu durum Bay Voronine'i, Romanya Devlet Başkanı görüşmeleri sabote etmekle suçlamaya itmiştir. Bu arada, bu yıl Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Dmitri Medvedev, Bay Voronine ile Bay Smirnov ile ayrı ayrı görüşmüştür.

(...)

Politik haklar ve sivil özgürlükler

Transnistrie'de yaşayanlar, kendi temsilcilerini demokratik bir şekilde seçememektedirler ve Moldova'nın seçimlerine serbest bir şekilde katılamamaktadırlar (...).

Transnistrie'de rüşvet ve organize suçlar, ağır problemlerdir. (...)

Medya sektörü özgür değildir. (...)

Din özgürlüğü sınırlanmaktadır. (...)

Binlerce öğrencinin Latin alfabesini kullanarak Moldavca eğitim gördüğü doğrudur ama, bu uygulama sınırlanmaktadır. Moldav dili ile Latin alfabesi Moldova'nın bütünlüğünü desteklemekle aynı anlama gelmektedir; buna karşın Rusça ve sirilik alfabesi, ayrılıkçı amaçlar ile özdeşleşmektedir. Latin alfabesini kullanılan okullara çocuklarını gönderen ebeveynler ve eğitim kurumlarının kendileri, sistemli bir şekilde güvenlik kuvvetleri tarafından yıpratma fiillerine maruz kalmaktadırlar.

Makamlar, toplantı özgürlüğüne ağır sınırlandırmalar uygulamaktadır ve bir şekilde barışçıl gösteriler düzenlenmesi için istenen izinler çok nadir kabul edilmektedir. (...)

Hukuk sistemi, yürütmeye hizmet etmektedir ve genel olarak makamların iradesine göre işlem yapmaktadır. (...)

Halkın yaklaşık olarak % 40 ını oluşturan Moldav kökenli şahıslar, makamlar tarafından ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Beraber ele alındığında, köken olarak Rus olan ve Ukraynalı olanların azınlıkta olduğunu düşünmekteyiz; ayrıca bölge halkının üçte birinden az kesimin, Rus pasaportu bulunmaktadır. »

III. İLGİLİ ULUSLARARASI HUKUK

A. Yasaya aykırı olaydan dolayı devletin sorumluluğu ile ilgili uluslararası hukuki belgeler

1. Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun uluslararası anlamda yasaya aykırı olaydan dolayı devletin sorumluluğu ile ilgili maddeler projesi

74. Ağustos 2001 tarihinde Uluslararası Hukuk Komisyonu, uluslararası anlamda yasaya aykırı olaydan dolayı devletin sorumluluğu ile ilgili maddelerin projesini (« maddeler projesi ») kabul etmiştir. Bu belgenin II bölümünün 6. ve 8. maddeleri şunları öngörmektedir :

Madde 6 – Bir devlet tarafından bir başka devletin hizmetine sunulan bir organın davranışı

« Bir devlet tarafından bir başka devletin hizmetine sunulan organın, hizmetine sunulduğu devletin kamu gücünün yetkilerini kullanmak için hareket etmesi halinde, bu organın davranışı uluslararası hukuka göre ilk devletin davranışı olarak kabul edilmektedir. »

Madde 8 – Devletin yönetimi veya kontrolü altından yapılan davranış

« Uluslararası hukuka göre, bir şahsın veya bir insan grubunun davranışı, bu şahıs veya insan grubu bu davranışı yaparken, gerçekte bu devletin talimatları veya emirleri veya kontrolü altında hareket etmesi halinde, devletin hareketi olarak kabul edilmektedir. »

2. Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) içtihatları

75. 276 (1970) sayılı Güvenlik Konseyi'nin kararına rağmen Kuzey Afrika'nın Namibi'de (Afrika'nın Kuzey-Batısı) devamlı bir şekilde kalmasının devletler için hukuki sonuçları ile ilgili danışma kararında UAD, hukuka aykırı bir durumdan dolayı sorumlu olan devlete, uluslararası hukukun yüklediği bu durumu sona erdirmeye yükümlülüğü konusunda aşağıdaki beyanlarda bulunmuştur :

« 117. Bu sonuçlara varan Mahkeme şimdi, 276 (1970) sayılı Güvenlik Konseyi'nin kararına rağmen Kuzey Afrika'nın Namibi'de devamlı bir şekilde kalmasının devletler için hukuki sonuçlarına gelmektedir. Birleşmiş Milletlerin bir organı, zorunlu bir şekilde bir durumun yasaya aykırı olduğunu tespit etmesi durumunda, bu tespit sonuçsuz kalmamaktadır. Böyle bir durumla karşı karşıya kalan Mahkeme, özellikle Birleşmiş Milletler üyeleri için böyle bir durumu sona erdirmeye yükümlülüğü olduğunu beyan etmemesi durumunda, kendi yargısal faaliyetlerini yerine getirmeyecektir. Mahkeme'nin bir durumun uluslararası hukukun bir kuralına aykırı olduğunu beyan ettiği kararlarından birinde, Mahkeme şunları ifade etmiştir : « Bu

durum bir hukuki sonuç doğurmaktadır ; yasaya aykırı durumun sona erdirilmesi » (UAD *Kararlar dergisi* 1951, s. 82).

118. Mahkeme'ye göre geçerli bir şekilde yasaya aykırı olduğu beyan edilen bir durumu yaratma ve uzatma yükümlülüğünün ait olduğu Kuzey Afrika, bu duruma son vermek zorundadır. Dolayısıyla Kuzey Afrika, Namibi toprakları üzerinde bulunan idaresini geri çekme yükümlülüğü altındadır. Bu yasaya aykırı olan durumu devam ettirdiği sürece Kuzey Afrika'nın, uluslararası bir yükümlülüğün ısrarla ihlalinin dolayısı uluslararası sorumluluğu doğurmaktadır. Kuzey Afrika aynı zamanda, uluslararası yükümlülüklerin ve Namibi halkının haklarının her türlü ihlalinin dolayısı sorumlu olmaya devam edecektir. Kuzey Afrika'ya bu toprakları idare etme yetkisi veren herhangi bir hukuki belgenin olmaması bu devleti, başka devletlere karşı uluslararası hukukun yüklediği ve bu topraklardaki yetkilerin kullanımına bağlı olan yükümlülüklerden ve sorumluluklardan muaf kılmamaktadır. Egemenlik veya belgenin meşruiyeti değil, ama bir ülkenin toprağında etkili bir otorite, başka devletlerle ilgili fiiller nedeniyle devletin sorumluluğunun temelini oluşturmaktadır. »

76. 26 Şubat 2007 tarihli *Soykırım suçunun önlenmesi ve cezalandırılması ile ilgili Sözleşme'nin uygulanması ile ilgili davada (Bosna-Hersek/Sırbistan-ve-Karadağ)* UAD, devletin sorumluluğu ile ilgili olarak aşağıdaki beyanlarda bulunmuştur :

« 391. Bu argüman şeklinin ortaya çıkardığı ilk sorun, bir devletin organlarının hukuki statüsüne sahip olmayan ama, bu devletin sıkı kontrolü altında hareket etmekten dolayı bu devletin organları olarak kabul edilmesi gereken şahısların davranışlarından, ilke olarak bir devletin, uluslararası anlamda yasak olan bir olay nedeniyle sorumlu olup olmayacağı sorunudur. Gerçekte Mahkeme, daha önce bu sorunu çözümlenmiştir ve 27 Haziran 1986 tarihli *Nikaragua'da ve bu devlete karşı militer ve paramiliterler faaliyetler (Nikaragua/Amerika Birleşik Devletleri)* (esas, karar, UAD, *Kararlar Dergisi* 1986, s. 62-64) davasında buna ilkesel bir cevap vermiştir. Bu davanın 109. paragrafında Mahkeme,

« *Contras*'lar ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasındaki bağların, bu *contras*'ların Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin bir organı olarak kabul edilecek kadar Hükümete bağlı ve onun otoritesi altında hareket edip etmediğini veya bu Hükümetin adına hareket edip etmediklerini belirlemenin » (p. 62) Mahkeme'ye ait olduğunu belirtmiştir.

Ardından, elindeki bilgiler ışığında olayları inceleyen Mahkeme, « [Amerika Birleşik Devletleri'nin] gerçekte *contras*'lar üzerinde otoritesi olduğu, *contras*'ların tüm faaliyetlerinde Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin otoritesi altında hareket ettikleri ve Amerika Birleşik Devletleri adına hareket ettikleri açıkça [ispatlanmadığı] belirtmiştir » (par. 109). Mahkeme sonrasında « [kendi] elindeki verilerin, (...) [*contras*'ların] Amerika Birleşik Devletleri'nin yardımına « tamamen bağlı » olduklarını göstermeye yetmediği ve kaldı ki hukuken *contra* gücünün, (...) kendisi için Amerika Birleşik Devletleri'nin güçleri olarak kabul edilmesinin imkansız [olduğu] » (s. 63, par. 110) sonucuna varmıştır.

392. Yukarıda belirtilen bölümlerden, Mahkeme içtihatlarına göre, bir şahsın, bir insan grubunun veya herhangi bir kesimin, basit bir organı oldukları devletin « tamamen bağımlılığı » altında veya bir otoritesi altında gerçekte hareket etmesi durumunda, bu şahıs, bu insan grubu veya bu kesim – uluslararası sorumluluğun uygulanması anlamında – bu devletin bir organı olarak kabul edilebilmektedir. Bu

nitelendirmenin ulusal hukuka dayanmaması bu durumu değiştirmemektedir. Aynı durumda, harekette bulunan şahıs ile kendisinin sıkı bağılılığından dolayı sıradan görevlisi olarak kabul edilen devlet arasındaki gerçek ilişkiyi anlamak için, hukuki statünün ötesine gitmek gerekmektedir : diğer tüm çözümler, kendileri üzerindeki otoritenin tamamen varsayıma dayandığı bazı şahıslar ve kesimler aracılığıyla eylemde bulunmayı seçen devletlere, uluslararası sorumluluklarından kurtulma imkanı verecektir.

393. Ancak hukukun bu statüyü vermediği şahıslar ve insan gruplarının devletin organları olarak kabul edilmesi, sadece istisna olarak kalmaktadır ; bu durum gerçekten de devletin, söz konusu şahıslar ve kesimler üzerindeki kontrolünün özellikle yüksek derecede olmasının ispatlanması anlamına gelmektedir ; Mahkeme bunu daha açık bir şekilde « tamamen bağlı olma » olarak karakterize etmektedir. (...) »

Sırbistan'ın, Bosna'da 1992-1995 tarihlerinde yapılan savaşta meydana gelen soykırımdan dolayı doğrudan doğruya sorumlu olmadığını açıkça belirten UAD, ancak Sırbistan'ın soykırımı önlemek için, Soykırım suçunun önlenmesi ve cezalandırılması ile ilgili Sözleşme'ye göre, pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediği sonucuna varmıştır, çünkü Sırbistan, Srebrenica'da Temmuz 1995 tarihinde yapılan soykırımı önlemek için kendi elindeki tüm tedbirleri almamıştır ve soykırımdan ve soykırımın işlenmesine suçortaklığı yapmakla suçlanan Ratko Mladić'i, yargılanması için Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne iade etmemiştir.

B. Eğitim hakkı ile ilgili uluslararası hükümler

1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948)

77. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 26. maddesi şunları düzenlemektedir :

« 1. Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açık olmak zorundadır ; yüksek öğretim, yeteneklerine göre tam bir eşitlikle herkese açık olmalıdır.

2. Eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirir ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.

3. Çocuklara verilecek eğitimin türünü seçmek, öncelikle anne ve babanın hakkıdır. »

2. Eğitim alanında ayrımcılığa karşı mücadele ile ilgili Sözleşme (1960)

78. Birleşmiş Milletler Organizasyonu Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu tarafından, 11. toplantısında (Ekim-Aralık 1960) kabul edilen bu Sözleşme, 1, 3 ve 5. maddelerinde şu hükümleri içermektedir :

Birinci madde

« 1. Bu Sözleşme'nin amacı bakımından « ayrımcılık » terimi, eğitimde muamele eşitliğini engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan her türlü ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir görüş, ulusal veya toplumsal köken, ekonomik durum ya da doğum temeline dayanan muameleyi kapsamaktadır ve özellikle :

- a) Herhangi bir kişiyi veya grubu her düzeyde veya herhangi bir türde eğitime erişimden mahrum bırakmayı ;
- b) Herhangi bir kişiyi ya da grubu, daha düşük standartta bir eğitime sınırlamayı ;
- c) Bu Sözleşme'nin 2. maddesinin hükümleri saklı kalmak üzere, kişiler ya da gruplar için ayrı eğitim sistemleri veya kurumları kurmak ya da sürdürmeyi ; veya
- d) Herhangi bir kişi veya grubu, insan onuruyla bağdaşmayan bir duruma maruz bırakmayı

engelleme amacıdadır.

2. Bu Sözleşme'nin amacı bakımından « eğitim » terimi, eğitimin tüm tiplerini ve seviyelerini kastetmektedir ve eğitime erişimi, eğitimin kalitesini ve standartlarını ve eğitimin hangi koşullar altında verilmesi gerekliliğini kapsamaktadır. »

Madde 3

« Bu Sözleşme anlamında ayrımcılığı ortadan kaldırmak ya da önlemek için, bu Sözleşme'ye Taraf Devletler ayrıca :

- a) Eğitimde ayrımcılık içeren her türlü yasa hükmünü ve idari talimatı kaldırmayı ve idari uygulamaya son vermeyi ;

(...)

taahhüt ederler. (...) » »

Madde 5

« 1. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, aşağıdaki konularda anlaşmışlardır :

- a) Eğitim insan kişiliğinin tam gelişmesine ve insan hakları ve temel özgürlüklere saygının güçlenmesine yönelik olmalı, tüm uluslar, ırk ve din grupları arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu desteklemeli ve Birleşmiş Milletler'in barışın korunması yolundaki etkinliklerini daha da ileri götürmelidir ; »

3. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (1966)

79. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 13. maddesi şu şekilde düzenlenmiştir :

« 1. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkese eğitim hakkını tanımaktadırlar. Eğitimin insan kişiliğinin ve onur duygusunun tam gelişmesine yönelik olmasını ve insan hakları ve temel özgürlüklere olan saygıyı güçlendirmesini sağlamayı kabul etmektedirler. Ayrıca eğitimin herkesin özgür bir topluma etkin olarak katılmasına olanak sağlaması gerektiği, tüm ulusların kendi aralarında olduğu gibi, ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirmesi gerektiğini ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma etkinliklerini özendirilmesi gerektiğini kabul etmektedirler.

2. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, bu hakkı tam olarak gerçekleştirmek amacıyla ;

a) İlköğretimin zorunlu olmasını ve herkese ücretsiz sağlanması gerektiğini ;

b) Teknik ve mesleki eğitim dahil olmak üzere orta öğrenimin tüm şekilleriyle, her tedbir alınarak ve özellikle de ücretsiz eğitimin giderek yaygınlaştırılması yoluyla herkese açık ve ulaşılabilir olmasını ;

c) Yüksek öğrenimin, her türlü uygun yöntemle ve özellikle ücretsiz eğitimin giderek yaygınlaştırılmasıyla herkese becerisine göre eşit olarak yüksek öğrenime ulaşması gerektiğini ;

d) İlköğrenimini tamamlayamamış ya da ilköğretime hiç gitmemiş kişiler için temel eğitimin olabildiğince özendirilmesi ya da güçlendirilmesi gerektiğini ;

e) Her düzeyde, bir okul sisteminin geliştirilmesi, yeterli bir burs sisteminin kurulması ve eğitim personelinin maddi koşullarının giderek iyileştirilmesi gerektiğini

kabul etmektedirler.

3. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, ebeveynlerin ve duruma göre yasal temsilcilerin, Devlet tarafından kurulan okullar dışında ama Devlet tarafından kaydedilen veya kabul edilen belli eğitim ölçülerine uyan okullar seçme özgürlüklerine saygı göstermeyi ve çocuklarının kendi inançları doğrultusunda ahlak ve din eğitimi görmelerini sağlamayı taahhüt ederler.

4. Bu maddenin hiçbir hükmü, bu maddenin 1. fıkrasında öne sürülen ilkelerin gözetilmesi ve verilen eğitimin Devlet tarafından konacak belli ölçülere uygun düşmesi koşuluyla, birey ve kuruluşların eğitim kurumları kurma ve yönetme özgürlüğünü zedeleyici biçimde yorumlanamaz. »

4. Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (1966)

80. Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 5. maddesinin ilgili bölümleri şunları düzenlemektedir :

« Sözleşme'nin 2. maddesinde sayılan temel yükümlülüklerle uygun olarak Taraf Devletler, her şekliyle ırk ayrımcılığını yasaklamak ve ortadan kaldırmak ve ırk, renk ya da ulusal veya etnik köken ayrımı yapmaksızın, özellikle aşağıdaki haklardan yararlanmada herkesin kanun önünde eşitlik hakkını garanti altına alma yükümlülüğünü üstlenirler :

(...)

e) Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar, özellikle :

(...)

v. Eğitim ve meslekî formasyon hakkı ; »

5. Çocuk Haklarına dair Sözleşme (1989)

81. Birleşmiş Milletlerin bu Sözleşmesi'nin 28 ve 29. maddeleri şunları ifade etmektedir :

Madde 28

« 1. Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul etmektedirler ve özellikle bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde ve ilerleyen bir şekilde sağlanması için :

a) İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler ;

b) Orta öğretim sistemlerinin gerek genel ve gerekse mesleki nitelikte olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler, bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar ;

c) Uygun bütün araçları kullanarak yüksek öğretimi her şahsın yeteneği doğrultusunda herkese açık hale getirirler ;

d) Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklara açık ve ulaşılabilir hale getirirler ;

e) Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.

2. Taraf Devletler, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşme'ye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar

3. Taraf Devletler eğitim alanında, özellikle cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel

ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirir ve teşvik ederler. Bu konuda, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle gözönünde tutulur. »

Madde 29

« 1. Taraf Devletler çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler :

- a) Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğu sürece geliştirilmesi ;
- b) Çocukta insan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda benimsenen ilkelere saygının geliştirilmesi ;
- c) Çocuğun ana-babasına, kimliğine, dil ve kültürel değerlerine, çocuğun yaşadığı veya köken olarak geldiği ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi ;
- d) Çocuğun, anlayış, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda yaşanmanın sorumluluklarını üstlenecek şekilde hazırlanması ;
- e) Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi.

2. Bu maddenin veya 28. maddenin hiçbir hükmü gerçek ve tüzel kişilerin eğitim kurumları kurma ve yönetme özgürlüğüne, bu maddenin 1. fıkrasında belirtilen ilkelere saygı gösterilmesi ve bu kurumlarda yapılan eğitimin devlet tarafından konulmuş olan asgari kurallara uygun olması koşuluyla, zarar verecek şekilde yorumlanmayacaktır. »

HUKUK AÇISINDAN

82. Başvurucular, « RMT » makamları tarafından okullarının kapatılmasından ve kendilerinin veya çocuklarının Moldav/Rumen dillerinde eğitim veren okullara kaydetmelerinden dolayı suçladıkları makamlar tarafından maruz kaldıkları aşağılama ve yıldırma tedbirlerinden yakınmaktadırlar. Mahkeme öncelikle, söz konusu olaylarla ilgili olarak başvurucuların, Sözleşme'nin 1. maddesi anlamında savunmacı devletlerden birinin veya ikisinin yetki alanına girip girmediğini belirlemek zorundadır.

I. YETKİ ÜZERİNE

A. Tarafların tezleri

1. Başvurucular

a) Moldova Cumhuriyeti'nin yetki alanı

83. Başvurucular için, her ne kadar Moldova Transnistrie üzerinde etkili bir kontrol yapmıyorsa da, bu bölge, ulusal toprakların bir parçası olmaya devam etmektedir ve burada insan haklarının korunması bu devletin sorumluluğunun kapsamına girmektedir.

84. Kendileri ile ilgili Moldova'nın pozitif yükümlülükleri, birçok derecede birbirine bağlıdır. Transnistrie'de kendi egemenliğini ve hukuk devletini oluşturmak için gerekli olan tüm tedbirleri almak bu devlete aittir. Moldova'nın ayrıca, başvurucuların durumunu telafi etmek, onların öğrenim haklarını savunmak ve onların çocuklarının ulusal dil olan Moldavca konuşulan okullarda okuması için tüm gerçekçi tedbirleri alma pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Transnistrie üzerinde global bir kontrol yapmıyorsa da Moldova'nın, ekonomik ve politik alanlarda « RMT » makamları ile varolan ilişkiler üzerinde etkide bulunmak için önemli araçları bulunmaktadır.

b) Rusya Federasyonu'nun yetki alanı

85. Başvurucular, okulların kapatılmasının 2004 yılında, Mahkeme tarafından *Ilaşcu ve autres* kararının (yukarıda adı geçen karar) verilmesinden kısa süre sonra meydana geldiğini gözlemlemektedirler. Başvuruculara göre, Mahkeme'yi *Ilaşcu* kararında, Rusya'nın « RMT » üzerinde belirleyici bir etki gösterdiği sonucuna götüren olayların tespiti bu davada da geçerlidir.

86. 2004 yılından beri Rus silah ve malzemelerinin kontrollü bir şekilde geri çekilmesi söz konusu değildir. Rusya, « RMT'nin » yöneticileri ile silah depolarının yönetimi ile ilgili gizli anlaşmalar yapmıştır. Rus Hükümeti'nin kendisi tarafından sunulan verilerden, 2003 yılında 2 200 Rus askerinin bölgede koğuşlandığı sonucu çıkmaktadır : bu rakamın hafif bir şekilde düşürüldüğünü gösteren hiçbir durum söz konusu değildir. Rusya, bölgedeki varlığının gerekli olduğunu, cephane depolarının kontrolünü yapma biçiminde haklı göstermektedir. Başvuruculara göre, silahların ve askerlerin varlığı, Rusya tarafından verilen uluslararası taahhütlere aykırıdır. Silahların ve askeri birliklerin geri çekilme işlemine başlama iradesini belgelenen hiçbir durum söz konusu değildir ; tam tersine Rus kaynaklı resmi beyanlar, geri çekilmenin politik bir çözüme bağlandığı konusunda insanları

inandırmaktadır. Rus askeri varlığının korunması, gizli askeri müdahale tehdidi oluşturmaktadır ve bu tehdit Moldova Hükümeti ve Transnistrie rejimine muhalif olanlar için yıldırıcı bir etki göstermektedir.

87. Transnistrie, Rusya'nın enerji ithalatı ile Rus yatırımına, yardımına ve ticaretine bağlıdır. « RMT'nin » ihracatının yüzde onsekizi Rusya'ya yapılmaktadır ve özellikle enerji kaynakları olmak üzere, ithalatın % 43,7'si bu ülkeden gelmektedir. « RMT », kendisi tarafından kullanılan gazın % 5'inden azını ödemektedir, ama Rusya kendi alacağını almak için hiçbir tedbir almamaktadır. Bununla birlikte Rusya, Moldova mevzuatına aykırı olarak ve esasen emeklilik ödeneğine katkı şeklinde doğrudan doğruya Transnistrie'ye insani yardım sunmaktadır. Rus resmi kaynaklarına göre, Transnistrie'ye verilen ekonomik yardımların tamamı, 2007 ile 2010 yılları arasında 55 milyon USD'na yükselmiştir.

88. Rus politik organları Transnistrie'yi, Rusya'nın bir karakolu (avant-poste) olarak görmektedirler. Başvurucular, Douma üyelerinin Moldova'ya karşı « RMT'nin » bağımsızlığı lehine yaptıkları beyanların örneğini sunmaktadırlar ve – Ocak 2012 tarihine kadar « RMT'nin » Cumhurbaşkanı olan – Igor Smirnov tarafından Transnistrie'nin Rusya'ya bağlanması yönünde yaptığı çağrıya değinmektedirler. Bununla birlikte, Transnistrie'de yaşayan 120 000 kişi Rus vatandaşlığını almıştır. Şubat ve Mart 2005 tarihinde, « Transnistrie ile ilgili durumun ağırlaşması amacıyla Moldova Hükümeti tarafından alınan tedbirlere cevap olarak » Douma, Rus Hükümeti'ni, Moldav tütününü ile alkolünün ihracatını yasaklamaya, Moldova'ya gönderilecek enerji ile ilgili ihracatlarda Dünya ticaretindeki tarifleri uygulamaya (Transnistrie dışında) ve Rusya'ya gelen Moldova vatandaşlarına (Transnistrie'de ikamet edenler hariç) vize uygulamasını zorunlu kılmaya davet etmiştir. Başvurucular, Uluslararası Para Fonu'nun bu tedbirlerin Moldova ekonomisi üzerinde 2006-2007 yılları için yıllık yüzde 2 ile 3 puan arasında negatif etki yaptığı yönündeki sonuçlarından bahsetmektedir.

2. Moldova Hükümeti

a) Moldova Hükümeti'nin yetki alanı

89. Moldova Hükümeti, *Ilaşcu ve diğerleri* (yukarıda adı geçen karar) kararında izlenen gerekçeye göre, başvurucuların Moldova'nın yetki alanına girdiğini çünkü, Moldav makamlarının toprak talebinde bulunarak ve başvurucuların haklarına saygıyı sağlamak için çaba göstererek, kendi pozitif yükümlülüklerini yerine getirdiklerini savunmaktadır. Moldav Hükümeti –kendi otoritesi ve kontrolü konusunda Transnistrie toprakları üzerinde– halen yetki alanını kullanmamaktadır ama, *Ilaşcu ve diğerleri* davasında ortaya konulan pozitif yükümlülüklerini yerine getirmeye devam etmektedir. Moldova ile ilgili olarak asıl sorun, hangi şartlarda pozitif yükümlülüğün bir devletin yetki alanına girebilmesi sorunudur. Moldav

Hükümeti bu konuda, *Ilaşcu* kararında Yargıçlar Rozakis, Hedigan, Thomassen ve Panțîru'nun katıldığı Yargıç Bratza'nın karşı oy yazısına gönderme yapmaktadır (*Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, kararına ekli karşı oy yazıları).

b) Rusya Federasyonu'nun yetki alanı

90. Moldova Hükümeti, *Al-Skeini ve diğerleri/Birleşik Krallık* ([BD], n° 55721/07, CEDH 2011) davasında belirtilen ilkeler ışığında, bu davanın olaylarının, sorunun çözülmesini engelleyen Rusya'nın askeri yönden devam eden bir şekilde bölgede bulunması nedeniyle, Rusya'nın yetki alanına girdiğini düşünmektedir.

91. Moldova Hükümeti, Colbaşna'daki cephane depolarına ulaşamamaktadır ve dolayısıyla Transnistrie'de Rusya Federasyonu tarafından saklanan silahların gerçek niteliği konusunda bilgi sahibi değildir. Bununla birlikte, ateşkes antlaşması ile oluşturulan barışın korunması güçlerinden oluşan Rus askerleri ve Transnistrie'de silah depolarını korumak amacıyla koğuşturulan Rus güçlerinin operasyonel Grubunda (« GOR ») bulunan Rus askerleri arasında açıkça ayırım yapmak zordur. Muhtemelen doğrudan doğruya Rusya tarafından atanan Yüksek komuta üyeleri dışında, bu iki kuvvette bulunan belirli sayıdaki sıradan asker, ayrılıkçı rejim taraftarı olan Transnistrie'nin Rus vatandaşlarıdır. Son olarak, Tiraspol askeri havaalanı Rus kontrolü altında bulunmaktadır ve « RMT » makamları bundan özgür bir şekilde faydalanmaktadır.

92. Transnistrie'deki Rus askerlerinin ve silahlarının varlığı, sorunu çözümlmek için yapılan çabalara zarar vermektedir ve ayrılıkçı rejimi iktidarda tutmaya katkı sunmaktadır. « Kosak mutabakat belgesinin » Moldova tarafından reddedilmesi sırasında ortaya çıkan senaryo (yukarıdaki paragraf 27) ve Rus askerlerinin geri çekilmesinin durdurulması tehdidi ile karşı karşıya gelen Moldova Hükümeti'ni, dezavantajlı bir duruma koymuştur ve Moldova'nın özgür bir şekilde görüşmeler yapmasını engellemektedir. « RMT'nin » silahların geri çekilmesine karşı olması, Rusya'nın silahları geri çekmesini veya imha etmeyi reddetmesini haklı kılmamaktadır ve Rus Hükümeti'nin bu durumu kabul etmesi veya öne sürmesi yerinde değildir. Moldova Hükümeti, « Kosak mutabakat belgesinde » olduğu gibi aşırı şartlar içermemesi durumunda, her türlü işbirliğine hazırdır. Ayrıca, görüşme sürecine uluslararası diğer devletlerin aktif katılımı, Rusya üzerine düşen silah depolarını imha etme şekillerinin ortaya çıkardığı aşırı yükü hafifletmeye katkı sunacaktır.

93. « RMT'nin » ekonomisi, malların ihracatının Rusya'ya ve Ukrayna'ya yapılmasına dayanmaktadır ve « RMT » ile Moldova arasında açıkça konuşmak gerekirse, herhangi bir ticari bağ bulunmamaktadır. Buna karşın, sadece halkın % 20'si ekonomik anlamda aktiftir ve bölge, Rusya'nın ekonomik desteği sayesinde ayakta durmaktadır. Bu Rus yardımı, gaz için yapılan sözleşmelerden doğan borçların silinmesinden ve

bağışlardan ibarettir. Bu nedenle 2011 yılında « RMT » Rusya'dan, 20,64 milyon USD ekonomik yardım almıştır. 2011 yılında Transnistrie, 505 milyon USD gaz tüketmiştir ama bu miktarın sadece % 4'ünü ödemiştir (yani 20 milyon USD).

94. Son olarak, « RMT'nin » politikası, tamamen Rusya'ya yönelmiştir ve Moldova'dan uzaklaşmıştır. Rusya ve Transnistrie arasında yüksek derecede birçok ziyaret gerçekleşmiştir ve Rus politik şahsiyetlerden birçok destek beyanı yapılmıştır. Ancak, politik durum devamlı değiştiğinden durumun tamamını ortaya koymak zordur.

3. Rus Hükümeti

a) Moldova Cumhuriyeti'nin yetki alanı

95. Rus Hükümeti, Moldova Cumhuriyeti'nin yetki alanı ile ilgili beyanda bulunmamıştır.

b) Rusya Federasyonu'nun yetki alanı

96. Rus Hükümeti, *Ilaşcu ve diğerleri* ve *Al-Skeini ve diğerleri* (yukarıda adı geçen kararlar) kararlarında Mahkeme'nin yetki alanını dikkate alma şeklini eleştirmektedir. Sözleşme'nin 1. madde metninde ifade edilen Taraf Devletlerin iradeleri, 56. maddeye göre açık bir beyan olmadığı zaman, her devletin yetki alanının kendi sınırlarıyla sınırlı olması gerektiği yönündedir. İkincil olarak, *Banković ve diğerleri/Belçika ve 16 diğer Taraf Devlet* ((kabuledilebilirlik ile ilgili karar) [BD], n° 52207/99, CEDH 2001-XII) kararında Mahkeme tarafından izlenen yaklaşım daha doğru bir yorumdur, çünkü Mahkeme, yetki alanının ülke toprakları dışında kullanımının ancak istisnai durumlarda olabileceğini kabul etmektedir. Rus Hükümeti için, bir devletin başka topraklarda etkin kontrol yapması ve bu kontrolün barış zamanında devletin kendi toprakları üzerinde yapılan kontrole denk gelmesi durumunda yetki alanı, istisnai olarak ülke toprakları dışında uygulanabilir. Bu durum, Taraf Devletin uzun ve istikrarlı bir işgale maruz kalması veya bir ülke toprağının, ilgili Taraf Devletin meşru bir organı olarak kabul edilen bir hükümet tarafından etkili bir şekilde, Uluslararası Adalet Divanı'nın *Soykırım suçunun önlenmesi ve cezalandırılması ile ilgili Sözleşme'nin uygulanması ile ilgili dava'da* (Bosna-Hersek/Sırbistan-ve-Karadağ davasında (yukarıdaki paragraf 76) belirttiği kriterlere uygun olarak, kontrol edilmesi durumlarını kapsayabilmektedir. Rus Hükümeti'ne göre, Rusya Federasyonu'nun bu davada kendi yetki alanını kullandığını söylemeyemeyiz, çünkü ilgili topraklar, Rusya Federasyonu'nun bir organı veya kurumu olmayan *de facto* bir hükümet tarafından kontrol edilmektedir.

97. Yine daha ikincil bir şekilde Rus Hükümeti, bu davayı diğer davalardan ayırmak gerektiğini çünkü, Rus Hükümetine göre, Rus makamlarının ülke toprakları dışında herhangi bir fiillerinin olduğunu

gösteren hiçbir durumun olmadığını belirtmektedir. Tam tersine örnek olarak *Al-Skeini ve diğerleri* davasında Mahkeme, Birleşik Krallığın askerleri tarafından öldürüldüklerinden dolayı başvuruçuların yakınlarının, Birleşik Krallığın yetki alanına girdiğine karar vermiştir. *Ilaşcu ve diğerleri* davasında bile Mahkeme, olayların Rusya'nın yetki alanına girdiği sonucuna varmak için iki argümana dayanmıştır : ilk olarak « RMT'nin » Rusya Federasyonu'nun baskın bir etkisi altında olduğunu ve ikinci olarak, başvuruçuların Rus askerleri tarafından yakalandıktan sonra « RMT'ye » teslim edildiklerini beyan etmiştir. *Ilaşcu ve diğerleri* davasında Mahkeme kararını, Rusya Federasyonu'nun başvuruçuların yakalanmasına doğrudan doğruya katılmasına ve Sözleşme'nin kabul edilmesinden sonra bunların serbest bırakılması için yeterli çaba göstermemesine dayandırmıştır. Bu davada, Transnistrie'de Rus kuvvetlerinin bulunması ile başvuruçuların okulları ile ilgili yapılan muamele arasında illiyet bağı bulunmamaktadır. Tam tersine Rus Hükümeti, okullar krizini çözmek için medyatör olarak girişimlerde bulunmuştur. Bununla birlikte, Rusya Federasyonu'nun Transnistrie üzerinde etkili bir politik ve askeri kontrol yaptığını ortaya koyan hiçbir delil bulunmamaktadır. Rus Hükümeti için, eğer bu davada Mahkeme Rusya Federasyonu'nun yetki alanını kullandığı sonucuna varırsa, bu durum uygulamada, bu bölgede Rus askerlerinin anlamsız olan varlığına rağmen, bu devletin Sözleşme konusundaki sorumluluğunun Transnistrie'de meydana gelen tüm ihlallerden sorumlu olacağı anlamına gelecektir. Dolayısıyla Mahkeme'nin, söz konusu olayların Sözleşme'nin 1. maddesi anlamında Rusya Federasyonu'nun yetki alanına girmediği sonucuna varması gerekmektedir.

98. Rus Hükümeti, Transnistrie'nin Colbaşna şehrinde depolanan silahların miktarı ile ilgili rakam vermemiştir. Ancak Rus Hükümeti, silahların, cephanelerin ve malzemelerin çoğunun 1991 ile 2003 yılları arasında geri çekildiğini savunmaktadır. 2003 yılında, Moldova Hükümeti'nin Birleşik bir Moldav Devleti'nin kurulması ile ilgili mutabakat belgesini (« Kosak mutabakat belgesi ») imzalamayı reddetmesinden sonra, « RMT » her türlü geri çekilmeyi bloke etmiştir. Rus Hükümeti ayrıca, Transnistrie'yi Moldova tarafından kontrol edilen topraklara bağlayan tren yolunu bloke eden Moldova makamlarının işbirliğine ihtiyacı vardır. Halihazırda depolarda, kartuşlar, el bombaları, havanlar ve küçük çaptaki cephaneler kalmıştır. Bu malzemelerin % 60'ından fazlası verilen güvence zamanının sonunda imha edilmiştir ; ancak Rus Hükümeti bu konuda belirli bir tarih vermemektedir. Bunun yanında, sadece çevre ile ilgili güvenlik konusunda bir anlaşmaya varılması durumunda, imha mümkün olabilmektedir. Rus Hükümeti, bir taraftan silah deposunu genel olarak ve hızsızlığa karşı koruma yükümlülüğü olduğunu ve diğer taraftan bu stoku korumak için Transnistrie'de bulunan bine yakın askerini çekmesi için kendisine baskı yapıldığını açıklamaktadır. Bu küçük birliğin dışında, uluslararası plan kapsamında görüşülen barışın korunması gücüne ait olan

yaklaşık olarak 1 125 Rus askeri, uzunluğu 225 km olan ve genişliği 12 ile 20 km olan güvenlik bölgesinde koğuşlanmıştır. Rus Hükümeti'ne göre, askeri depoları korumayla ve barışın korunmasını sağlamakla görevli birkaç yüz Rus askerinin varlığı, açıkça Transnistrie'de genel etkili bir kontrolün belgesi olamamaktadır.

99. Rus Hükümeti, « RMT'ye » ekonomik yardım yaptığı konusunda kendini savunmaktadır. Gazın sağlanması ile ilgili olarak Rus Hükümeti, « RMT'nin » tek başına borca sahip olamayacağını çünkü, « RMT'nin » uluslararası hukukta ayrı bir oluşum olarak kabul edilmediğini ve Rusya'nın Moldova'ya ve Transnistrie'ye ayrı bir şekilde gaz vermediğini savunmaktadır. Transnistrie'ye verilen gaz faturaları Moldova'ya aittir. Gazın bölgeye verilmesi, Rus devlet şirketi olan Gazprom ve Moldova'ya ve « RMT'ye » birlikte bağlı olan Moldovagaz aracılığıyla yapılmaktadır. Moldovagaz'ın Rusya'ya olan borcu 1,8 milyar USD'ı geçmektedir ve bunun 1,5 milyarı Transnistrie'de tüketilen gaz içindir. Gazprom en basitinden, bölgeye gaz vermeyi reddedememektedir çünkü, Balkan devletlerine gaz vermek için Moldova'dan geçen boru hatlarına ihtiyacı vardır. Gazprom ve Moldovagaz arasından borcun ödenmesi ile ilgili karmaşık görüşmeler devam etmektedir. 2003-2004 yılında bir çözüm önerilmiştir: « RMT » Rusya'ya 100 milyon USD değerindeki askeri malzemenin geri çekilmesine başlama imkanı verecektir ve bunun karşılığında Rusya, buna denk gelen gaz borcunu silecektir. Ancak bu plan hiçbir zaman uygulanmamıştır çünkü, o zamandan beri, Moldova ile « RMT » arasındaki ilişkiler bozulmuştur ve tarafların hiçbiri bu anlaşmayı yerine getirmeye hazır olduğunu göstermemiştir. Rus Hükümeti, Moldova'ya ve Transnistrie'ye gaz verilmesinden başka sözleşmelerin olduğunu inkar etmektedir ve Rus Hükümeti'ne göre, Gazprom'un ülkenin her bölgesindeki tüketicilere farklı tarif uygulama ihtimali bulunmamaktadır. 2008 yılından beri gaz için Moldova, Avrupa tarifi üzerinden ödeme yapmak zorundadır ve tercih edilir iç tarif üzerinden yapılan tariftan artık faydalanmamaktadır.

100. Ekonomik yardım konusunda, insani nedenlerle (ödenek verilmesi ve okullarda, cezaevlerinde ve hastanelerde yemek yardımı) bölgede yaşayan Rus vatandaşlarına verilen miktar tamamen şeffaftır ve Avrupa Birliği tarafından yapılan insani yardım ile kıyaslanabilir. Rusya sadece Transnistrie halkına değil ama aynı zamanda, Moldova'nın diğer bölgelerindeki halka da yardım sunmaktadır. Bununla birlikte Rus Hükümeti, « RMT » ile ilgili pozisyonundan dolayı Moldova'ya ekonomik yaptırımlar uyguladığını yalanlamaktadır ve ekonomi politikasından Douma'nın değil ama, Devlet Başkanı'nın ve Hükümetin sorumlu olduğunu savunmaktadır. Mart 2006 tarihinde Moldova şarabının ithalatına getirilen sınırlamalar, hijyen ile ilgili normlara uyulmadığı tespit edildikten sonra karara bağlanmıştır. Bir inceleme yapıldıktan sonra 1 Kasım 2007 tarihinde Moldav şarabının ithalatı yeniden yapılmaya başlanmıştır. Rusya

Federasyonu makamları, Moldova Hükümetini tek bir devlet olarak kabul etmektedirler ve bu makamların Transnistrie ile ayrı ekonomik ve ticari ilişkileri bulunmamaktadır.

101. Politik destek konusunda Rus Hükümeti, her ne kadar Rusya'nın « RMT » makamlarına anlamlı bir politik destekte bulunduğunu gösterebilsek bile, bu durum uluslararası hukuka göre Rusya'nın, bu makamlar tarafından işlenen insan hakları ihlallerinden sorumlu olduğunu ortaya koymamaktadır. Demokratik bir görevle başa gelen bir yerel idarenin varlığı karşısında, bunu destekleyen tüm dış güçlerin, bu idare tarafından işlenen insan hakları ihlallerinden sorumlu olduğunu söylemek mantıksızdır.

B. Mahkeme'nin değerlendirmesi

1. Sözleşme'nin 1. maddesi anlamında yetki alanı ile ilgili ilkeler

102. Sözleşme'nin 1. maddesi şu şekildedir :

« Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, (...) Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar. »

103. Mahkeme kendi içtihatlarında 1. madde ile ilgili belirli birçok ilkeyi ortaya koymuştur. Gerçekten de bu hükmün ifadelerine göre, Sözleşmeci Devletlerin yükümlülüğü, « yetki » alanlarında bulunan kişilere, açıklanan hak ve özgürlükleri « tanımaları » (İngilizce « *to secure* ») ile sınırlıdır (*Soering/Birleşik Krallık*, 7 Temmuz 1989, § 86, seri A n° 161 ; *Banković ve diğerleri*, yukarıda adı geçen kabuledilemezlik ile ilgili karar, § 66). 1. madde anlamında « yetki », *sine qua non* (olmazsa olmaz) bir koşuldur. Yetki, bir Sözleşmeci Devlet'in, kendisine atfedilebilir olan ve Sözleşme'de açıklanan hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesinin altında yatan fiil veya ihmallerden dolayı sorumlu tutulabilmesi için kullanılmış olmalıdır (*Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 311 ; *Al-Skeini ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 130).

104. 1. madde anlamında bir devlet'in yetki alanı, esasen ülke topraklarıdır (*Soering*, yukarıda adı geçen karar, § 86 ; *Banković ve diğerleri*, yukarıda adı geçen kabuledilemezlik ile ilgili karar, §§ 61 ve 67 ; *Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 312 ; *Al-Skeini ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 131). Yetkinin normalde, topraklarının tamamında kullanıldığı varsayılır (*Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 312, ve *Assanidzé/Gürcistan* [BD], n° 71503/01, § 139, CEDH 2004-II). Tam tersine, sözleşmeci devletlerin, ülke dışında işlenmiş veya ülke dışında etkili olan fiilleri, sadece istisnai durumlarda, 1. madde anlamında yetki kullanımı olarak kabul kabuledilebilir (*Banković ve*

diğerleri, yukarıda adı geçen kabuledilemezlik ile ilgili karar, § 67, ve *Al-Skeini ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 131).

105. Günümüzde Mahkeme, Sözleşmecî bir Devletin yetkisini, ülke sınırları dışında icra etmesini sağlayan bir takım istisnai koşullar kabul etmiştir. Her durumda, davanın özel koşullarına bakılarak, Mahkeme'nin devlet tarafından ülke toprakları dışında yetkisinin icra edilmiş olduğu sonucuna varmasını sağlayan bu tür koşulların varlığını değerlendirmek gerekmektedir (*Al-Skeini ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 132).

106. 1. madde anlamında Sözleşmecî Devlet'in yetkisinin, kendi topraklarıyla sınırlı olmasını gerektiren prensibin diğer bir istisnası da, – yasal veya yasal olmayan bir şekilde– düzenlenen bir askeri harekât sonucu, devletin kendi toprakları dışındaki bir alanda, etkili bir kontrol yapmasıdır. Böyle bir alanda, Sözleşme'nin güvence altına aldığı hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesini sağlama yükümlülüğü, bu kontrolün, doğrudan doğruya, devlet'in silahlı kuvvetleri yoluyla ya da bağımlı bir yerel yönetim aracılığıyla icra edilmesinden kaynaklanmaktadır (*Loizidou/Türkiye* (ilk itirazlar), 23 Mart 1995, § 62, seri A n° 310 ; *Chypre/Türkiye* [BD], n° 25781/94, § 76, CEDH 2001-IV ; *Banković ve diğerleri*, yukarıda adı geçen kabuledilebilirlik ile ilgili karar, § 70 ; *Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, §§ 314-316 ; *Loizidou/Türkiye* (esas), 18 Aralık 1996, § 52, *Kararlar dergisi* 1996-VI, ve *Al-Skeini ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 138). Bir ülke üzerinde böyle bir el koyma olduğu kanıtlandığı sürece, bunu yapan Sözleşmecî Devlet'in, bağımlı yerel yönetimin eylem ve politikaları üzerinde belirli bir kontrol kullanıp kullanmadığını belirlemeye gerek kalmamaktadır. Askeri ve diğer tür destekleriyle, bu yönetimin devamını sağladığı için bu devlet, bu yönetimin yaptığı politika ve eylemlerden dolayı sorumlu olmaktadır. 1. madde bu devlete, söz konusu toprak parçası üzerinde, Sözleşme'de ve onaylamış olduğu Ek Protokoller'de açıklanan tüm maddi hakları ve kendisine atfedilebilecek ihlalleri tanıma yükümlülüğü yüklemektedir (*Chypre/Türkiye*, yukarıda adı geçen karar, §§ 76-77 ; *Al-Skeini ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 138).

107. Bir Sözleşmecî Devlet'in kendi sınırları dışındaki bir toprak parçası üzerinde, etkili bir kontrol kullanıp kullanmadığı sorunu, olaylara ilişkin bir sorundur. Buna karar verebilmek için Mahkeme esasen, Devlet tarafından söz konusu toprak parçası üzerine yerleştirilen askerlerin sayısına bakmaktadır (*Loizidou* (esas), yukarıda adı geçen karar, §§ 16 ve 56, ve *Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 387). Başka unsurlarda devreye girebilir ; örneğin devletin, bağımlı yerel yönetime getirmiş olduğu askeri, ekonomik ve politik destek, bu devletin bölgede etki ve kontrolünü sağlamaktadır (*Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, §§ 388-394 ; *Al-Skeini ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 139).

2. Bu ilkelerin davanın olaylarına uygulanması

108. Bu aşamada, davanın başlıca olaylarını hatırlatmak gerekmektedir. Transnistrie'deki Moldav topluluğuna ait çocuklardan ve ebeveynlerden oluşan başvuruçular, ayrılıkçı makamların dil ile ilgili politikalarının kendi eğitimler ve aile yaşamları üzerindeki etkilerinden yakınmaktadırlar. Şikayetlerinin esası, birkaç sene öncesinde kabul edilen eğitim kurumlarında Latin alfabesini yasaklayan ve bu kurumların tamamına kendilerini kaydetme, « RMT » tarafından kabul edilen programı uygulama ve sirilik alfabesini kullanma zorunluluğunu dayatan, « RMT » makamları tarafından 2002 ve 2004 yıllarında alınan tedbirler ile ilgilidir. Bu nedenle 22 Ağustos 2002 tarihinde « RMT » polisi, Grigoriopol'deki Ştefan cel Mare okuluna baskın düzenlemiştir ve okulda bulunan öğretmenleri, öğrencileri ve öğrenci velilerini dışarı çıkarmıştır. Okulun aynı binada tekrar açılması için izin verilmediğinden, okul buradan yaklaşık olarak yirmi kilometre uzakta olan Moldova tarafından kontrol edilen topraklara transfer edilmiştir. Temmuz 2004 tarihinde, Rîbnița'daki Evrica okulunun öğrencileri ve personeli okuldan dışarı çıkarılmıştır. Aynı ayda, Tighina'daki Alexandru cel Bun okulu, kapatılmayla tehdit edilmiştir ve su ile elektiği kesilmiştir. Sonraki eğitim öğretim yılında, her iki okul, uygun olmayan ve yeterli malzemelerin olmadığı kendi şehirlerinde bulunan binalara yerleşmek zorunda bırakılmışlardır.

a) Moldova Cumhuriyeti

109. Mahkeme öncelikle, davanın Moldova Cumhuriyeti'nin yetki alanına girip girmediğini belirlemek zorundadır. Bu bağlamda Mahkeme, her üç eğitim kurumunun halen Moldova topraklarında olduğunu gözlemlemektedir. Tarafların kabul ettiği gibi Moldova'nın – « RMT » tarafından kontrol edilen Dniester'in doğusunda bulunan toprak parçası üzerinde hiçbir otoritesinin olmadığı doğrudur. Ancak, *Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, kararında Mahkeme, her ne kadar Transnistrie bölgesi üzerinde etkili kontrolü olmasa da Moldova'nın, bir toprak devleti olduğundan, Transnistrie'de tutulan şahısların Moldova'nın yetki alanına girdiğini söylemiştir. Bu davanın şartlarında, Sözleşme'nin 1. maddesi anlamında Moldova'ya ait olan « [kendi] yetki alan[ı] içinde bulunan herkesin, (...) [Sözleşme ile güvence altına alınan] hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlama » yükümlülüğü, uluslararası hukuka uygun olarak ve kendi gücü oranında alması gereken, diplomatik, ekonomik, hukuki ve diğer nitelikteki pozitif yükümlülükler ile sınırlıdır (*Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 331). Mahkeme benzer bir sonuca *Ivançoc ve diğerleri/Moldova ve Rusya* (n° 23687/05, §§ 105-111, 15 Kasım 2011) kararında varmıştır.

110. Mahkeme, bu davayı diğer davalardan ayırmak için hiçbir neden görmemektedir. Her ne kadar Moldova, Transnistrie'deki « RMT »

yönetimi tarafından yapılan fiiller üzerinde etkili bir kontrolü olmasa da, uluslararası hukuka göre, bu bölge Moldova toprağının bir parçası olarak kabul edilmesinden dolayı Moldova'nın, Sözleşme ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla Sözleşme'nin 1. maddesine dayanan ve elindeki tüm yasal ve diplomatik yolları kullanma yükümlülüğü bulunmaktadır (*Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 333). Mahkeme sonrasında, Moldova'nın bu yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini inceleyecektir.

b) Rusya Federasyonu

111. Mahkeme akabinde, davanın Rusya Federasyonu'nun yetki alanına girip girmediğini belirlemek zorundadır. Mahkeme hareket noktası olarak, davanın anahtar olaylarını, yani Ağustos 2002 ve Temmuz 2004 tarihlerinde okullardan zorla çıkartılma sahnelerini ele alacaktır. Bu iki tarih, Mahkeme tarafından Temmuz 2004 tarihinde verilen *Ilaşcu ve diğerleri* (yukarıda adı geçen karar) kararında incelenen zaman dilimine denk gelmektedir. Bu davada, Rusya Federasyonu'nun yetki alanının söz konusu olup olmadığını araştırmak için Mahkeme'nin, 1992 yılında Baylar Ilaşcu, Leşco, Ivançoc ve Petrov-Popa'nın 14. ordu tarafından yakalanmalarını, kötü muameleye maruz kalmalarını ve sonrasında bunların « RMT » makamlarına verilmesini dikkate almaya karar verdiği doğrudur. Her ne kadar bu fiiller Sözleşme'nin Rusya tarafından kabul edilmesinden (5 Mayıs 1998) önce yapılsa da, Mahkeme bu fiillerin, başvuruçuların geleceği ile ilgili Rusya Federasyonu'nun devam eden ve kesilmeyen sorumluluk zinciri kapsamında olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, sorumluluk zinciri kapsamında Rusya Federasyonu makamlarının, 1991-1992 tarihlerindeki ayaklanma sırasında gerek askeri ve gerekse politik olarak ayrılıkçı rejimin kurulmasına katkıda bulunduğunu eklemiştir (*Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 382). Bununla birlikte Mahkeme, Sözleşme'nin Rusya tarafından onaylanması dönemi olan 1998 Mayıs ile Mayıs 2004 arasındaki zaman dilimleri sırasında « RMT'nin », Rusya Federasyonu tarafından verilen askeri, ekonomik, finansal ve politik destek sayesinde ayakta kaldığını ve Rusya'nın etkin otoritesi, veya en azından belirleyici etkisi altında olmaya devam ettiğini belirtmiştir (*ibidem*, § 392). Mahkeme, başvuruçuların Sözleşme'nin 1. maddesi anlamında Rusya Federasyonu'nun « yetkisi » altında olduğu sonucuna varmıştır (*ibidem*, §§ 393-394).

112. Daha önce söz konusu dönemde Transnistrie'de meydana gelen bazı olayların Rusya Federasyonu'nun yetki alanına girdiği sonucuna varmasından dolayı Mahkeme, şuanda Rusya'nın bu davada, Transnistrie'de meydana gelen, başvuruçuların yakındığı olaylar döneminde kendi yetkisini kullanmadığını ortaya koymanın Hükümete ait olduğu kanaatindedir.

113. Rus Hükümeti, Rusya'nın ilgili dönemde kendi yetki alanını kullandığına itiraz etmektedir. Rus Hükümeti öncelikle bu davanın, Mahkeme'nin başvuruçuları esasen yakalayan ve tutuklayanların Rus

askerleri olduğu sonucuna vardığı *Ilaşcu ve diğerleri* (yukarıda adı geçen karar) kararından açıkça farklı olduğunu belirtmektedir. Rus Hükümeti'ne göre aynı şekilde bu dava, Birleşik Krallık askerleri tarafından yapılan operasyonlar sırasında öldürülen sivil Iraklılar ile ilgili olarak Birleşik Krallığın yetkisinin söz konusu olduğuna karar verdiği *Al-Skeini ve diğerleri* (aynı şekilde yukarıda adı geçen karar) kararından da farklıdır.

114. Mahkeme, örnek olarak *Al-Skeini ve diğerleri* (yukarıda adı geçen karar, § 149) davasında olduğu gibi, ancak istisnai şartlarda bir devletin toprakları dışında, kendi görevlileri, otoritesi ve bir şahıs veya şahıslar üzerindeki etkisi aracılığıyla kendi yetkisini kullanabileceğini beyan ettiğini hatırlatmaktadır. Mahkeme ancak, bir devletin yetkisinin, – yasal veya yasal olmayan bir şekilde– düzenlenen bir askeri harekât sonucu, devletin kendi toprakları dışındaki bir alanda etkili bir kontrol kullanması durumunda söz konusu olabileceğini söylemiştir (yukarıdaki paragraf 106). Mahkeme, Rus görevlilerinin başvuruçuların okulları ile ilgili alınan tedbirlere katıldığını gösteren hiçbir durumun olmadığını kabul etmektedir. Ancak başvuruçuların Rusya'nın söz konusu dönemde, « RMT » üzerinde etkili bir kontrol yaptığını iddia etmelerinden dolayı Mahkeme, bu durumun söz konusu olup olmadığını araştırmak zorundadır.

115. Rus Hükümeti, Mahkeme'nin Rusya'nın etkin kontrol yaptığı sonucuna ancak, « RMT » « Hükümeti'nin » Rus Devleti'nin bir organı olarak kabul etmesi durumunda mümkün olduğunu savunmaktadır. Rus Hükümeti bu konuda, Uluslararası Adalet Divanı'nın *Soykırım suçunun önlenmesi ve cezalandırılması ile ilgili Sözleşme'nin uygulanması ile ilgili davada (Bosna-Hersek/Sırbistan-ve-Karadağ)* davasında (yukarıdaki paragraf 76) belirttiği yaklaşıma dayanmaktadır. Mahkeme, bu davada Uluslararası Adalet Divanı'nın, bir insanın veya bir insan grubunun davranışından, bir devletin uluslararası hukuka göre sorumluluğunun ne zaman ortaya çıkabileceğini belirlemeye çalıştığını hatırlatmaktadır. Ancak halihazır davada Mahkeme, başka bir sorunu çözmeye davet edilmiştir : bir başvuruçucu ile ilgili olayların Sözleşme'nin 1. maddesi anlamında savunmacı bir devletin yetkisi kapsamına girip girmediği sorunu. Yukarıda kısa bir şekilde sunulan Mahkeme içtihatlarının gösterdiği gibi, Sözleşme'nin 1. maddesi anlamında « yetki » alanının varlığını ortaya koymaya imkan veren kriterler, uluslararası hukuka göre uluslararası anlamda yasak olan bir fiilden dolayı devletin sorumluluğunun ortaya konulmasına imkan veren kriterlere hiçbir zaman bağlanmamıştır.

116. Bu davanın şartlarında Mahkeme, Rusya'nın Ağustos 2002 ve Temmuz 2004 tarihleri arasında « RMT » üzerinde gerçekte etkili bir kontrol uygulayıp uygulamadığını belirlemek zorundadır. Bunu yaparken Mahkeme, kendisine sunulan tüm unsurları ve gerektiğinden kendisinin kendiliğinden elde ettiği unsurlara dayanacaktır (bkz., *mutatis mutandis*, *Saadi/İtalya* [BD], n° 37201/06, § 128, CEDH 2008).

117. Rus Hükümeti, ilgili dönemlerde Transnistrie'deki askeri varlığının anlamsız olduğunu savunmaktadır : bu askeri varlık, Colbaşna'daki askeri depoları kontrol etmekle görevli GOR'un yaklaşık olarak 1 000 askerinden ve uluslararası plan kapsamında güvenlik bölgesinin içinde koğuşlanan 1 125'den fazla asker ile sınırlıdır. *Ilaşcu ve diğerleri* (yukarıda adı geçen karar, § 131) davasında Mahkeme, 2002 yılında yaklaşık olarak 1 500 GOR mensubunun silah depolarını kontrol ettiğini tespit etmiştir. Rus askerinin sayısına davanın tarafları tarafından itiraz edilmemiştir (yukarıdaki paragraf 37). Colbaşna'daki cephane deposuna gelince, 2002 ile 2004 tarihleri arasındaki zaman diliminde bu deponun boyutunu ve içeriğini belirlemek imkansızdır, çünkü Rus Hükümeti Mahkeme tarafından istenen bilgileri vermemiştir ve hiçbir bağımsız gözlemcinin oraya gitmesine izin verilmemiştir. Ancak yukarıda belirtilen davada (*ibidem*) Mahkeme, GOR'un 2003 yılında Transnistrie'de en az 200 000 ton askeri malzeme ve cephane ve 106 savaş tankı, 42 zırhlı savaş aracı, 109 askerleri taşıma zırhlı aracı, 54 zırhlı tanıma aracı, 123 top ve havan, 206 antitank silahı, 226 hava araçlarını vurma silahı, 9 helikopter ve 1 648 değişik araçlara sahip olduğu yönündeki verilere dayanmıştır.

118. Mahkeme, 2002-2004 yıllarında, Transnistrie'deki Rus askeri güçlerinin sayısının çok düştüğünü (*Ilaşcu ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 387) ve toprağın yüzölçümüne göre mütevazı olduğunu kabul etmektedir. Ancak, Mahkeme'nin *Ilaşcu ve diğerleri* (*ibidem*) kararında tespit ettiği gibi, bölgedeki Rus ordusunun askeri varlığının önemi ve caydırıcı rolü, Colbaşna'daki askeri cephaneliğin ağırlığı dikkate alındığında, halen devam etmektedir. Bununla birlikte, hem askeri birlikler hem de cephanelikler ile ilgili olarak Mahkeme, tarihi durum ile bu davada incelenen zaman dilimi sırasında olan durum arasında önemli bir bağın olduğu kanaatindedir. *Ilaşcu ve diğerleri* kararında Mahkeme'nin, ayrılıkçıların 1992 yılında ancak Rus ordusunun desteğiyle iktidara gelebileceğini söylediğini unutmamamız gerekmektedir. Colbaşna'daki silah deposu başta SSCB'nin 14. ordusuna aitti ve Mahkeme her türlü şüpheden uzak bir şekilde, silahlı çatışma sırasında, ayrılıkçıların 14. ordu personelinin desteğiyle bu deponun sayesinde silahlanabildiklerini belirtmiştir. Mahkeme ayrıca, 14. ordunun cephanesinin ve silahlarının ayrılıkçıların lehine transfer edilmesinin önemli bir rol oynadığına ve Moldova ordusunun Transnistrie'nin kontrolünü tekrar almasını engellediğine karar vermiştir. Bununla birlikte Mahkeme, çatışmanın başında, özellikle Kafkaslardan olmak üzere başka yerlerden gelen birçok Rus vatandaşının, ayrılıkçılarla birlikte Moldav güçlerine karşı savaşmak için Transnistrie'ye geldiğini gözlemlemiştir. Son olarak Mahkeme, Nisan 1992 tarihinde Transnistrie'de koğuşlanan Rus ordusunun (GOR) çatışmaya müdahale ettiklerini ve ayrılıkçılara Tighina'yı geri almaya imkan tanıdıklarını belirtmiştir.

119. Rus Hükümeti, *Ilaşcu ve diğerleri* kararında ifade edilen bu tespitlerin güvenilir olmadığını gösteren hiçbir unsur sunmamıştır. Ayrılıkçı rejimin Rusya askeri desteğiyle oluşturulduğu kararına varan Mahkeme – en gizli şekilde ve uluslararası yükümlülüklerin ihlali ile – Moldav toprakları üzerinde silah deposu ve bunu korumakla görevli bine yakın asker bulundurarak Rusya’nın, açıkça « RMT » rejimine destek vermeye devam ettiğini belirtmektedir.

120. Yukarıda belirtildiği gibi Mahkeme ayrıca, *Ilaşcu ve diğerleri* kararında, « RMT’nin » söz konusu dönemlerde Rusya’nın özellikle ekonomik olan desteği sayesinde ayakta kaldığını belirtmiştir (yukarıdaki paragraf 111). Mahkeme, Rus Hükümeti’nin kendisine ait olan bu tespitin yanlış olduğunu göstermeyi başaramamıştır. Özellikle Hükümet, Rus devlet şirketi olan Gazprom’un bölgeye gaz verdiğini ve « RMT’nin », evler ve Transnistrie’deki büyük endüstriyel kompleksler tarafından kullanılan gazın bir bölümünü ödediğini inkar etmemektedir. Mahkeme, Transnistrie’deki büyük endüstriyel komplekslerin çoğunun Rusya’ya ait olduğunu gözlemlemiştir (yukarıdaki paragraf 39-40). Rus Hükümeti, özellikle emeklilik maaşı verilmesi ve okullara, hastanelere ve cezaevlerine ekonomik destek verme yoluyla, her sene milyonlarca Amerikan Dolarını Transnistrie halkına, insani yardım olarak harcadığını kabul etmektedir. Moldav Hükümeti tarafından verilen ve Rus Hükümeti tarafından itiraz edilmeyen – « RMT » halkının % 20’sinin ekonomik anlamda aktif olduğu yönündeki bilgi, Rusya tarafından verilen maaşların ve yerel ekonomi için diğer tür yardımların öneminin, farkına varılmasına imkan vermektedir. Son olarak Mahkeme, Rus Hükümeti’nin başvuruçular tarafından vatandaşlık ile ilgili verilen rakamların gerçekliğine itiraz etmediğini gözlemlemektedir ; bu durumda, « RMT » tarafından kontrol altında tutulan bölge halkının yaklaşık olarak beşte birinin Rus vatandaşlığını aldığı sonucu çıkmaktadır (yukarıdaki paragraf 41-42).

121. Dolayısıyla özetle, Rus Hükümeti, 2004 yılında *Ilaşcu ve diğerleri* (yukarıda adı geçen karar) kararında vardığı sonuçların yanlış olduğu konusunda Mahkeme’yi ikna edememiştir. « RMT », Rus askeri desteği sayesinde oluşturulmuştur. Bölgede Rus askerlerinin ve silahlarının bulunmaya devam etmesi açıkça, « RMT » yöneticilerine, Moldova Hükümeti’ne ve uluslararası gözlemcilere, Rusya’nın ayrılıkçılara askeri destek sunmaya devam ettiği mesajını vermektedir. Bununla birlikte halk, bedava veya büyük oranda subvansiyone edilen gaza, emeklilik maaşlarına ve Rusya tarafından yapılan diğer ekonomik yardım türlerine bağlıdır.

122. Dolayısıyla Mahkeme, 2002 ile 2004 yılları arasında – Moldova ve diğer uluslararası aktörlerin sorunu çözme ve bölgeye demokrasi ve hukukun önceliğini tesis etme konusunda gösterdikleri çabalara direnerek – « RMT’nin », Rusya’nın askeri, ekonomik ve politik desteğiyle varolmaya devam ettiği yönünde *Ilaşcu ve diğerleri* (yukarıda adı geçen karar) kararında vardığı sonuçları teyid etmektedir. Bu nedenle, « RMT’nin » Rus

desteğine bağımlı olma derecesi, Rusya'nın etkili bir kontrol yaptığına ve okullar krizi döneminde « RMT » idaresi üzerinde belirleyici etki gösterdiğine karar vermeye imkan veren güçlü bir unsurdur.

123. Dolayısıyla bu davada başvuruçular, Sözleşme'nin 1. maddesi anlamında Rusya'nın yetki alanına girmektedirler. Mahkeme şimdi, başvuruçuların savunmacı devletlerin sorumluluğunu doğuracak nitelikte olan ve Sözleşme'de korunan hak ve özgürlüklerin ihlaline maruz kalıp kalmadıklarını belirleyecektir.

II. SÖZLEŞME'NİN 1 NOLU PROTOKOL'ÜNÜN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI ÜZERİNE

124. Sözleşme'nin 1 Nolu Protokol'ünün 2. maddesi şu şekildedir :

« Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir. »

A. Tarafların tezleri

1. Başvuruçular

125. Başvuruçular, Mahkeme'nin 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesi ile ilgili içtihadını, « insan şahsiyetinin tam bir gelişimini » düzenleyen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 26. maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 13 § 1 maddesini ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 29 § 1 a) maddesi gibi uluslararası normları dikkate alarak geliştirmek için kendisine sunulan imkanı değerlendirmesi gerektiğini belirtmektedir. *Timichev/Rusya* (n^{os} 55762/00 ve 55974/00, § 64, CEDH 2005-XII) kararına gönderme yapan başvuruçular, çocuğun gelişimi için eğitimin önemini kabul etmek amacıyla bu belgelere dayanmaktadırlar. Eğitim ayrıca bireye, önce çocuk olarak sonra da ergin olarak toplumda çalışabilmesine ve topluma katılmasına imkan vermektedir. Bu amaçlara ulaşmayan eğitim, çocuğun varolan durumlara ulaşmasını, fakirlikten kurtulmasını ve diğer temel haklardan faydalanmasını engelleme riskini yaratmaktadır. Dilin kullanımı eğitimle ilgili bu önceliklere sıkı sıkıya bağlıdır.

126. Başvuruçular tarafından belirtilen başlıca olaylar 2002 ile 2004 yılları arasında, yani eğitim öğretim kurumlarının kapılarını kapatmaya ve sonra da başka yerlerde faaliyetlerine devam etmeye zorlandıkları dönemde meydana gelmiştir. Başvuruçular, « RMT » tarafından okullarla ilgili olarak alınan tedbirlerin, onlar üzerinde etkisi olduğunu belirten yeminle alınmış yazılı beyanlar sunmuşlardır. 2004 yazı sırasında okullar kapatılmıştır, işgal

edilmiştir ve « RMT'nin » polisleri tarafından baskına uğramıştır. Öğretmenler yakalanmış ve tutuklanmışlardır ve Latin alfabesi ile yazma ile ilgili okul malzemelerine el konulmuştur ve imha edilmiştir. Bazı ebeveynler, çocuklarını Moldav dilinde eğitim veren okullara göndermelerinden dolayı işlerini kaybetmişlerdir.

127. Başvurucuların durumu o zamandan beri çok değişmemiştir. Latin alfabesini yasaklayan yasa halen yürürlüktedir ve Moldav/Rumen dilinde eğitim veren bir şahıs hakaretlere maruz kalma ve cezai soruşturmalar geçirme riski altındadır. 2002 ve 2004 yıllarındaki olaylardan sonra birçok ebeveyn, çocuklarının Moldav/Rumen dilinde eğitim veren okullarda okuması için kendileri tarafından yapılan mücadeleden vazgeçmiştir. Zayıf ebeveynler, gerekli bina olmadan eğitim kalitesinin düşürülmesini, okula gitmek için yapılan yolun uzunluğunu, okul malzemelerinin kıtlığını, okul sonrası faaliyetlere katılmanın yokluğunu, hakareti, okul binalarına karşı yağmalamayı ve yıldırma eylemlerini kabul etmek zorunda kalmışlardır. Moldav/Rumen dilini konuşan öğrencilere « RMT » makamları tarafından sunulan alternatif çözüm, « Moldovaca » (Sirilik alfabesiyle yazılan Moldovaca/Rumence) verilen bir eğitim olmuştur. Ancak bu dil, Transnistrie dışında hiçbir yerde tanınmamıştır, « RMT » idaresi tarafından kullanılmamaktadır, varolan okul malzemeleri Sovyetler döneminde kalmıştır ve öğrencilerin yüksek öğrenime devam etme veya bir iş bulma ihtimalleri düşmüştür.

128. « RMT » makamlarının, toprak devletinin resmi ve baskın dilini eğitimde kullanmayı reddetmesi, kesinlikle eğitim hakkının özüne dokunmaktadır. Ayrıca « RMT », çocukların kendi dillerinde eğitim görebilecekleri özel okullara gitmelerine imkan vererek, Moldav kökenli halkı dikkate alma yoluna gitmemiştir. Başvurucular kendi durumlarını, *Chypre/Türkiye* ([BD] kararı, yukarıda adı geçen karar, § 278) davasında söz konusu olan Yunan azınlığın durumu ile kıyaslamaktadır. Bununla birlikte başvuru ebeveynler, devletin eğitimi sağlama şekli dikkate alındığında, kendi felsefi inançlarına saygı hakkına zarar verilmesinden yakınmaktadır ; başvurucular özellikle, kendi çocuklarının Moldav dilinde eğitim görme inançlarını korumaktadırlar.

129. Başvurucular için Moldova'nın, kendi toprakları üzerinde Moldav dilinde eğitim yapılmasını sağlamak ve korumak için dayatılan, mantıklı ve gerekli tedbirleri alma pozitif yükümlülüğü vardır. Moldova'nın bu yükümlüğe saygı gösterip göstermediği konusunda, Latin alfabesi kullanan okulların geleceği, sorunun çözülmesi ile ilgili şartlar arasında bulunmamaktadır ve « RMT » makamlarına ve Rus Hükümeti'ne bildirilen şikayetlerin bir parçası değildir. Bununla birlikte « RMT'nin » sorumluları, özgür bir şekilde Moldova'dan geçebildikleri halde AB, kendi topraklarını « RMT » iktidarının yüksek üyelerine yasaklamıştır. Bu yasak açıkça, Latin alfabesi kullanan okulların geleceği nedeniyle konulmuştur. Bununla birlikte Moldova Hükümeti, çocukların teşkilatlı okul binalarına sahip olmalarına

imkan vermek ve hakaretlerden onları korumak için yeterli çaba harcamamıştır.

130. Bu davada işlenen ihlaller ile, Rusya Federasyonu tarafından oluşturulan ve onun tarafından devamlı bir şekilde desteklenen « RMT » idaresi arasında doğrudan doğruya ve kesintisiz bir şekilde ilişki bulunmaktadır. Rusya'nın ihlalleri durdurmak için tedbirler aldığını ve bu ihlallere karşı çıktığını gösteren hiçbir durum bulunmamaktadır. Tam tersine, bölgenin Rusça eğitim veren okullarına pedagojik malzeme vererek, « RMT » tarafından Rusça eğitim veren okullar tarafından verilen diplomaları tanıyarak ve Moldova Hükümetine danışmadan Transnistrie'de yüksek öğretim kurumları açarak Rusya, « RMT'nin » eğitim politikasını desteklemektedir.

2. Moldova Hükümeti

131. Moldova Hükümeti, başvuruçuların durumlarının gelişimi ile ilgili belirli bilgiye sahip olmadığını beyan etmektedir. Ancak Moldova Hükümeti, her ne kadar krizin asıl aşaması bitmişse de ve olaylar « normalleşmiş » ise de, bu üç eğitim öğretim kurumunun insan sayısının düşmeye devam ettiğini teyid etmektedir. Böylece Alexandru cel Bun ve Evrica okullarında öğrenci sayısı 2007 ile 2011 yılları arasında yaklaşık olarak yarıya kadar inmiştir. Buna karşın Ştefan cel Mare okulundaki insan sayısı dengeli kalmıştır. Global olarak, Moldav/Rumen dilinde Transnistrie'de eğitim gören öğrenci sayısı 2009 yılında 2 545'ten 2011 yılında 1 908'e inmiştir.

132. Moldova Hükümeti, gerek Transnistrie sorunun genelinde ve gerekse özelde eğitim öğretim kurumlarına destek sunma anlamında, durumu iyileştirmek için tüm tedbirleri aldığını ifade etmektedir. Moldova hiçbir zaman Transnistrie ayrılıkçı rejimini desteklememiştir ve durumunu iyileştirmemiştir. Moldova Hükümeti'nin tek amacı sorunu çözmek, bu topraklarda kendi kontrolünü oluşturmak ve burada hukuk devletini ve insan haklarını inşa etmektir.

133. Okulların kendisi ile ilgili olarak Moldova Hükümeti, kirayı, binaların yenilenmesini, öğretmenlerin maaşlarını, eğitim malzemelerini, otobüsleri ve bilgisayarları karşılamıştır. Moldova hukukuna uygun olarak bu davadaki başvuruçular, Transnistrie'deki okullardan mezun olan tüm öğrenciler gibi, bir üniversite'ye girme veya bir Moldova yüksek öğrenim kurumuna gitme talebinde bulundukları zaman, özel avantajlardan faydalanacaklardır. Ayrıca Moldova Hükümeti, uluslararası alanda Transnistrie'deki okulların sorununu ortaya koymuştur ve örnek olarak, AB ile AGİT kapsamında 2001 yılında Almanya'da yapılan konferans sırasında uluslararası yardım ve arabuluculuk talebinde bulunmuştur. Söz konusu topraklarda etkili bir kontrol veya otorite sahibi olmadığını savunan Moldova Hükümeti, başvuruçularla ilgili pozitif yükümlülüğünü yerine

getirme konusunda kendisinden daha fazla birşeyler yapmasının talep edilemeyeceğini belirtmektedir.

134. Moldova Hükümeti, başvurucuların durumunu iyileştirmek için Moldova tarafından alınan insiyatiflerin, başvurucuların haklarının ihlal edildiğinin zımni kabulü olarak anlaşılamayacağını kabul etmektedir. Dolayısıyla Moldova Hükümeti, bu davada eğitim hakkının ihlal edilmediği tezini savunmamaktadır ama Mahkeme'den, bu konuda her savunmacı devletin sorumluluğunu taktir etmesini talep etmektedir.

3. Rus Hükümeti

135. « RMT'nin » fiilleri ile ilgili her türlü sorumluluğu reddeden Rus Hükümeti, sadece davanın esası hakkında beyanlarda bulunmuştur. Ancak Rus Hükümeti, okulların binalarına baskın sırasında « RMT'nin » polislerinin yapmış oldukları fillerden veya « RMT » makamları tarafından okul binalarının elektriğinin ve suyunun kesilmesinden dolayı Rusya'nın sorumlu tutulamayacağını belirtmektedir. Okullar krizinde Rusya, sadece medyatör rolü oynamıştır. Ukraynalı medyatörler ve AGİT ile birlikte Rusya, sorunun çözülmesi için taraflara yardım etmeye çalışmıştır. Bununla birlikte, Eylül-Ekim 2004 tarihinden itibaren uluslararası arabuluculuk sayesinde sorunlar çözümlenmiştir ve üç okulun öğrencileri derslere tekrar girebilmişlerdir.

B. Mahkeme'nin değerlendirmesi

1. Genel ilkeler

136. 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesini yorumlayarak ve uygulayarak Mahkeme, bu maddenin bağlamının, insanın bireysel haklarının etkili bir korumasını sağlayan bir antlaşmada bulunduğunu ve Sözleşme'nin hükümleri arasında bir uyumun sağlanması amacıyla bu belgenin bir bütün olarak okunması ve yorumlanması gerektiğini hafızada tutmak zorundadır (*Stec ve diğerleri/Birleşik Krallık* (kabuledilebilirlik ile ilgili karar) [BD], n^{os} 65731/01 ve 65900/01, § 48, CEDH 2005-X ; *Austin ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], n^{os} 39692/09, 40713/09 ve 41008/09, § 54, 15 Mart 2012). Bu nedenle 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesinin iki cümlesinin, sadece birinin diğerinin ışığında değil, ama aynı zamanda bu maddenin tamamının, « aile ve özel yaşama saygı hakkını », « düşünce, vicdan ve din özgürlüğünü » ve « bilgi veya düşüncelere sahip olma veya bunları başkalarına iletme özgürlüğünü » düzenleyen Sözleşme'nin 8, 9 ve 10. maddeleri ışığında incelenmesi gerekmektedir (*Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen/Danimarka*, 7 Aralık 1976, § 52, serie A n^o 23 ; *Folgerø ve diğerleri/Norveç* [BD], n^o 15472/02, § 84, CEDH 2007-III ; *Lautsi ve diğerleri/İtalya* [BD], n^o 30814/06, § 60, CEDH 2011 ; bkz., ayrıca

Kıbrıs/Türkiye, yukarıda adı geçen karar, § 278). Söz konusu maddenin yorumlanması ve uygulanmasında ayrıca, Sözleşme'ye taraf ülkelere uygulanan uluslararası hukukun tüm kurallarını da dikkate almak gerekmektedir ve Sözleşme'nin mümkün olduğu kadar, uluslararası hukukun kuralları ile uyumlu bir şekilde yorumlanması gerekmektedir (*Al-Adsani/Birleşik Krallık* [BD], n° 35763/97, § 55, CEDH 2001-XI ; *Demir ve Baykara/Türkiye* [GC], n° 34503/97, § 67, CEDH 2008 ; *Saadi/Birleşik Krallık* [BD], n° 13229/03, § 62, CEDH 2008 ; *Rantsev/Kıbrıs ve Rusya*, n° 25965/04, §§ 273-274, CEDH 2010). Dolayısıyla İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Eğitim alanında ayrımcılığa karşı mücadele ile ilgili Sözleşme, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme dikkate alınacaktır (yukarıdaki paragraflar 77-81 ; bkz. ayrıca, *Timichev*, yukarıda adı geçen karar, § 64). Son olarak Mahkeme, Sözleşme'nin insanların korunması ile ilgili belge olan Sözleşme'nin amaç ve gayesi, kendi hükümlerinin, somut ve etkili olacak şekilde yorumlanması ve uygulanması gerektiğinin altını çizmektedir (bkz., özellikle *Soering*, yukarıda adı geçen karar, § 87, ve *Artico/İtalya*, 13 Mayıs 1980, § 33, seri A n° 37).

137. 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesinin ilk cümlesi ile « eğitim hakkından yoksun bırakılmamayı » taahhüt ederek Taraf Devletler, kendi yetki alanları altında olan herkese varolan eğitim öğretim kurumlarına belirli bir sürede erişim hakkını güvence altına almaktadırlar (« *Belçika'da Eğitim Dil Rejiminin Bazı Yönleri İle İlgili Dava* »/*Belçika* (esas), 23 Temmuz 1968, §§ 3 ve 4, seri A n° 6). Bu erişim hakkı, ilk cümlede açıklanan eğitim hakkının sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. Faydalı etkiler gösterebilmesi için özellikle, bu hakka sahip olan kişinin, izlenen eğitimden faydayı elde edebilme ihtimalinin, yani her devletin yürürlükte olan kurallarına uygun olarak ve bu veya şu şekilde verilen eğitim ve öğretimin resmi olarak tanınması hakkının olması gerekmektedir (*ibidem*, § 4). Bununla birlikte, her ne kadar 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesinde kullanılan ifadeler, hangi dilde eğitim ve öğretimin yerine getirileceğini açıkça belirtmeseler de, hak sahipleri için eğitim hakkının, ulusal bir dilde eğitim görme hakkını veya duruma göre ulusal dillerden birinde yapılması hakkını kapsamaması durumunda, bu hak anlamsızlaşır (*ibidem*, § 3).

138. Bu maddenin ikinci fıkrasında ifade edilen hak, ilk cümlede düzenlenen temel eğitim hakkına dayanmaktadır. Eğitim ve öğretimin sağlanması öncelikle çocukların ebeveynlerine aittir ; bunun sonucu olarak ebeveynler, devletten kendi dini ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini isteyebilmektedirler (*ibidem*, §§ 3-5, ve *Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen*, yukarıda adı geçen karar, § 52). İkinci cümle, Sözleşme'nin anladığı şekilde « demokratik toplumun » korunması için esas olan eğitimde çoğulculuğu koruma imkânını gözetmektedir. Bu cümle, eğitim ve öğretim alanındaki görevlerini yerine getirerek devletin, programdaki bilgilerin

tarafsız, eleştirel ve çoğulcu şekilde verilmelerini ve böylece, öğrencilerin, bir dinin yayılmasından uzak ve dingin bir ortamda özellikle, dini olgu karşısında, eleştirel bir bakış edinmelerini sağlamalıdır. Bu hüküm devlete, ebeveynlerin dini ya da felsefi inançlarına saygı göstermeyen herhangi bir doktrini aşılama amacı gütmelerini yasaklamaktadır (*Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen*, yukarıda adı geçen karar, §§ 50 ve 53 ; *Folgerø ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 84 ; *Lautsi ve diğerleri*, yukarıda adı geçen karar, § 62).

139. 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesindeki haklar, hem özel hem de kamu eğitim öğretim kurumlarına uygulanmaktadır (*Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen*, yukarıda adı geçen karar, § 50). Bununla birlikte Mahkeme bu hükmün, ilköğrenim, ortaöğrenim ve yükseköğrenim için geçerli olduğunu beyan etmiştir (*Leyla Şahin/Türkiye* [BD], n° 44774/98, §§ 134 ve 136, CEDH 2005-XI).

140. Mahkeme ancak, önemli olduğu için, eğitim hakkının mutlak olmadığını ve sınırlamalara tabi olduğunu kabul etmektedir. Hakkın özüne zarar verilmediği sürece bu sınırlamalar zımnen kabul edilmiştir ; gerçekten de « erişim hakkı, doğası gereği devletin düzenlemesine » tabidir. (« *Belçika'da Eğitim Dil Rejiminin Bazı Yönleri İle İlgili Dava* »/*Belçika*, yukarıda adı geçen karar, § 3). Sınırlamaların söz konusu olan hakkın özüne zarar vermediği ve bu hakkı etkin olmasından mahrum bırakmadığı konusunda emin olmak için Mahkeme, bu sınırlamaların haklarını arayanlar için öngörülebilir olup olmadığı ve meşru bir amaca yönelik olup olmadığı konusunda ikna olmak zorundadır. Ancak Sözleşme'nin 8 ile 11. maddeleri arasındaki hükümlerden farklı olarak 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesi, Mahkeme'yi açıkça belirtilen « meşru amaçlar » listesi ile bağlamamaktadır (bkz., *mutatis mutandis*, *Podkolzina/Letonya*, n° 46726/99, § 36, CEDH 2002-II). Bununla birlikte, bir sınırlamanın bu hükümle uyumlu hale gelebilmesi ancak, kullanılan araçlar ile meşru amaç arasında makul bir orantılılık bağının olması durumunda mümkündür (*Leyla Şahin*, yukarıda adı geçen karar, § 154). Her ne kadar Sözleşme'nin zorunluluklarına saygıyı değerlendirmek en son Mahkeme'ye ait olsa da, Taraf Devletler eğitim alanında bir taktir yetkisinden faydalanmaktadırlar. Eğitimin aşaması yükseldikçe, bu eğitimin birey için ve toplum için arzettiği öneme ters orantılı olarak bu taktir yetkisi genişlemektedir (*Ponomaryovi/Bulgaristan*, n° 5335/05, § 56, CEDH 2011).

2. Bu davada başvuruçuların eğitim hakkının ihlal edilip edilmediği sorusu üzerine

141. Mahkeme, her iki Savunmacı Devlet, okulların kapatılması ile ilgili başvuruçuların iddialarına itiraz etmediğini belirtmektedir. Kaldı ki, 2002 ile 2004 yılları arasında meydana gelen başlıca olaylar, özellikle AGİT olmak üzere birçok uluslararası organizasyon tarafından gözlemlenmiştir ve tespit edilmiştir (yukarıdaki paragraf 66). Her ne kadar okulların sonradan

açılmasına izin verilmişse de, başvuruçular « RMT » makamlarının söz konusu okullara el koyduğunu ve okulların daha az okul malzemelerinin bulunmasından ve yeri uygun olmayan binalara taşınmak zorunda kalmalarından yakınmaktadırlar. Başvuruçular « RMT » rejiminin temsilcileri ve sıradan şahıslar tarafından, sistematik bir hakaret ve yıldırma kampanyasının hedefi haline geldiklerini ifade etmektedirler. Çocuklar, okul yolu üzerinde « RMT » polisi ve sınırdaki korumalar tarafından küfürlere maruz kalmışlardır ve yakalanarak üstleri aranmıştır. « RMT » polisi ve sınırdaki korumalar, çocukların üzerinde bulunan Latin alfabesiyle yazılan ders kitaplarına el koymuşlardır. Bununla birlikte, « RMT » tarafından kontrol edilen topraklarda bulunan iki okul, devamlı bir şekilde yağmalama fiillerinin hedefi haline gelmiştir. Moldav topluluğuna ait ebeveynler ve çocuklar için varolan bir alternatif vardı : ya bu hakaretlere maruz kalmak ya da Rusça, Ukraynaca veya Moldav/Rumen dilinde sirilik alfabesiyle yazılan « Moldavca » eğitim veren bir eğitim öğretim kurumuna kayıt yapmak. « Moldavca » dili, her ne kadar Sovyetler döneminde Moldova'nın resmi dillerinden biri olsa da, dünyada hiçbir yerde tanınmamıştır ve kullanılmamaktadır. Bu nedenle Transnistrie'de halihazırda « Moldavca » dilinde eğitim gören okullarda sadece, Sovyetler döneminde kalan okul malzemeleri bulunmaktaydı. « Moldavca » dilinde enstitü ve üniversite bulunmaması dikkate alındığında, bu okullardan mezun olan ve yüksek öğrenim yapmak isteyen çocuklar, yeni bir alfabe veya yeni bir dil öğrenmek zorunda kalacaklardır.

142. Başvuruçuların okulların açılmasından sonra neler yaşadıklarını açık bir şekilde ortaya koymakta zorlanan Mahkeme, aşağıdaki tespitlerde bulunmaktadır. İlk olarak, « RMT'in dillerle ilgili yasasının » 6. maddesini halen yürürlükte ve « RMT'de Latin alfabesinin kullanılması, suç oluşturmaktadır (yukarıdaki paragraf 43). İkinci olarak, söz konusu eğitim öğretim kurumlarının yeni binalara taşınmaya mecbur kaldıkları açıktır : Alexandru cel Bun okulu, üç farklı binaya taşınmıştır ve Ştefan cel Mare okulunun öğrencileri hergün kırk kilometre yol gitmek zorunda kalmışlardır. Üçüncü olarak, Moldova Hükümeti tarafından verilen rakamlara göre, 2007 ile 2011 tarihleri arasında her iki okulun insan sayısı yaklaşık olarak yarıya inmiştir ve Transnistrie'nin tamamında Moldav/Rumen dilinde eğitim gören öğrenci sayısı da büyük oranda düşmüştür. Her ne kadar Transnistrie halkı yaşlanıyor ve özellikle Moldavların göç etme eğiliminde oldukları görülüyorsa da (yukarıdaki paragraflar 8 ve 42) Mahkeme, Evrica ve Alexandru cel Bun okullarına gitme oranının düşmesinin, nüfus ile ilgili faktörler ile açıklamanın abartı olduğunu belirtmektedir. Mahkeme için, itiraz edilmeyen bu unsurlar, başvuruçuların veliler ve öğrencilerin daimi bir şekilde hakarete maruz kaldıklarını belirten yeminle alınmış seksen bir yazılı beyandaki iddialar ile uyumludur.

143. Söz konusu okullar devamlı, Moldova Milli Eğitim Bakanlığı nezdinde kaydedilmişlerdir, bu Bakanlık tarafından belirlenen programı izlemişlerdir ve Moldova'nın ilk resmi dilinde eğitim vermişlerdir. Bu nedenle Mahkeme, « RMT'in dillerle ilgili yasasına » dayanılarak okulların zorla kapatılmasının (yukarıdaki paragraf 43-44) ve bunu müteakip yapılan hakaretlerin, başvuru öğrencilerin daha önce varolan eğitim kurumlarına ulaşma haklarına ve kendi ulusal dilde eğitim görme haklarına zarar verdiğini belirtmektedir (yukarıdaki paragraf 137). Bununla birlikte Mahkeme, söz konusu tedbirlerin başvuru ebeveynlerin, kendi çocuklarına felsefi inançlarına uygun bir eğitim ve öğretimin verilmesi hakkına bir müdahale oluşturmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi, 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesinin, özellikle özel ve aile yaşamı hakkına saygıyı koruyan Sözleşme'nin 8. maddesi ışığında okunması gerekmektedir. Bu davadaki başvuru ebeveynler, çocuklarının aynı zamanda ana dilleri olan kendi ülkelerinin resmi dilinde eğitim görmelerini arzu ediyorlardı. Bunun ötesinde, başvuru ebeveynler bir taraftan, çocuklarını kendilerinin yapay olarak değerlendirdikleri, dil/alfabe birleşmesinden oluşan okullarda kendi eğitimlerini dezavantajlı bir şekilde tamamlamak için, dünyanın hiçbir yerinde tanınmayan ve Sovyetler döneminden kalan pedagojik malzemelerin kullanıldığı bu okullara gönderme ile, diğer taraftan, çocuklarını uzun yolculuk yapmaya veya normlara uygun olmayan okullara gitmeleri konusunda onları zorlama ve hakaret ve yıldırma hakaretlerine maruz kalma arasında seçim yapmak sorunda oldukları kötü bir duruma düşmüşlerdir.

144. « RMT » makamları tarafından bu eğitim öğretim kurumlarına yönelik alınan tedbirlerin meşru amaca yönelik olduğunu düşünecek hiçbir durum söz konusu değildir. Gerçekten de, « RMT'nin » bu okullarda uygulanan dil politikası, dili ve Transnistrie'deki Moldav topluluğunun kültürünü, Rus kültürüne bağlılık ve Moldova'dan ayrılma olarak bilinen « RMT » tarafından izlenen genel politik amaçlara uygun olarak Ruslaştırma amacını taşımaktadır. İnsan gelişimi ve tüm çocukların gelecekteki başarısı için ilk ve ortaöğreniminin sahip olduğu temel önem dikkate alındığında, ilgili öğrencilerin eğitim ve öğretimlerinin durdurulması ve onları ve onların ebeveynlerini ayrılıkçı ideolojinin kökleşmesi amacıyla başka zor bir tercih yapmaya zorlama kabuledilecek bir durum değildir.

3. Savunmacı devletlerin sorumluluğu

a) Moldova Cumhuriyeti

145. Mahkeme hemen, Moldova Cumhuriyeti'nin 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesinden çıkan başvuruçuların haklarını güvence altına almak için gerekli ve yeterli tedbirleri alıp almadığını belirlemek zorundadır (yukarıdaki paragraf 110). *Ilaşcu ve diğerleri* (yukarıda adı geçen karar,

§§ 339-340) kararında Mahkeme, Moldova'ya ait pozitif yükümlülüklerin, gerek kendi yetki alanının bir ifadesi olarak Transnistrie toprağı üzerinde kendi kontrolünü inşa etmesi için gerekli tedbirleri alma ve gerekse başvuruçuların bireysel haklarına saygıyı güvence altına alacak tedbirler alma ile ilgili olduğunu söylemiştir. Transnistrie üzerinde kendi kontrolünü inşa etme negatif yükümlülüğü, bir taraftan Moldova'nın ayrılıkçı rejimi desteklemekten kaçınması ve diğer taraftan, bu topraklar üzerinde kendi kontrolünü inşa etmek için Moldova'nın, harekette bulunması ve elinde olan tüm politik, hukuki ve diğer türden tedbirleri alması anlamına gelmektedir.

146. Bu pozitif yükümlülüklerin icrası ile ilgili olarak Mahkeme, *Ilaşcu ve diğerleri* kararında, 1991-1992 yıllarında düşmanlığın başlamasından kararın verilmesine kadar (Temmuz 2004) Moldova'nın, Transnistrie toprağı üzerinde kendi kontrolünü inşa etmesi için elinde olan gerekli tedbirleri aldığına karar vermiştir (*ibidem*, §§ 341-345). Mahkeme'nin farklı bir sonuca varması gerektiğini belirten hiçbir durum söz konusu değildir.

147. Mahkeme ayrıca, « RMT » ve Rusya makamları ile yaptığı görüşmeler sırasında Moldova'nın, başvuruçuların haklarının ihlalinin durdurulması için elinde olan gerekli tedbirleri almadığından, Moldova'nın kendi pozitif yükümlülüğünü tamamen yerine getirmediğini söylemiştir (*ibidem*, §§ 348-352). Bu davada Mahkeme, Moldova Hükümeti'nin başvuruçuları desteklemek için büyük bir çaba sarfettiğini belirtmektedir. Gerçekten de, ilgili okulların eski binalarına « RMT » tarafından el konulmasından sonra Moldova Hükümeti, kirayı, binaların yenilenmesini, personelin maaşını, eğitim malzemelerini ve yolculuk masraflarını karşılamıştır ve şartlar ideal olmaktan uzak olsa da, okullara çalışmaya devam etme ve öğrencilere de Moldav dilinde eğitim görme imkanı tanımıştır (yukarıdaki paragraflar 49-53, 56 ve 61-63).

148. Yukarıda belirtilenler ışığında Mahkeme, Moldova Cumhuriyeti'nin bu davada başvuruçular ile ilgili pozitif yükümlülüğünü yerine getirdiği kanaatindedir. Bu nedenle bu devlet açısından, 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesi ihlal edilmemiştir.

b) Rusya Federasyonu

149. Mahkeme, başvuruçulara karşı alınan tedbirlere Rus görevlilerinin etkin katılımının olduğunu gösteren hiçbir delilin olmadığını gözlemlemektedir. Aynı şekilde, Rusya'nın genel olarak « RMT'nin » dil politikasına müdahale ettiğini veya bunu onayladığını gösteren hiçbir durum söz konusu değildir. Bu nedenle Ukraynalı medyatörleri ve AGİT ile birlikte çalışan Rus medyatörlerinin çabaları sayesinde « RMT » makamları, okulların « yabancı özel eğitim kurumları » olarak açılmasına izin vermiştir (yukarıdaki paragraf 49, 56 ve 66).

150. Buna rağmen Mahkeme, Rusya'nın söz konusu dönemde « RMT » üzerinde etkin bir kontrol yaptığını ortaya koymuştur. Bu sonuç dikkate alındığında ve Mahkeme içtihatlarına uygun olarak, Rusya'nın bağımlı yerel

idarenin politikası ve fiilleri üzerinde belirli bir kontrol uygulayıp uygulamadığını belirlemeye gerek yoktur (yukarıdaki paragraf 106). Başka şekilde ayakta duramayan « RMT'ye » yapmış olduğu askeri, ekonomik ve politik destekten dolayı Rusya'nın Sözleşme'ye göre, başvuruçuların eğitim hakkına zarar verilmesinden dolayı sorumluluğu bulunmaktadır. Bu nedenle Mahkeme, Rusya Federasyonu tarafından Sözleşme'ye ek 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

(...)

V. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI ÜZERİNE

161. Sözleşme'nin 41. maddesine göre,

« Mahkeme işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder. »

162. Başvuruçular, manevi tazminat ve yargılama gider ve masrafları için tazminat miktarları talep etmektedir.

(...)

166. Ancak başvuruçuların – ebeveynler ve çocuklar – « RMT'nin » dil politikasından dolayı, Sözleşme'nin ihlal edildiğinin tespitinin telafi edemeyeceği bir manevi zarara uğradıkları açıktır. Ama başvuruçular tarafından istenen miktarlar aşırıdır. Adil bir şekilde karar veren Mahkeme, her başvuruçucu için çekilen manevi zararı, 6 000 EUR olarak değerlendirmektedir.

(...)

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME

1. Oybirliğiyle, başvuruçular tarafından şikayet edilen olayların Moldova Cumhuriyeti'nin yetki alanına girdiğine ;
2. Onaltıya karşı bir oyla, başvuruçular tarafından şikayet edilen olayların Rusya Federasyonu'nun yetki alanına girdiğine ve Rusya Federasyonu tarafından öne sürülen ilk itirazın reddedilmesine ;
3. Oybirliğiyle, Sözleşme'ye ek 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesinin Moldova Cumhuriyeti tarafından ihlal edilmediğine ;
4. Onaltıya karşı bir oyla, Sözleşme'ye ek 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesinin Rusya Federasyonu tarafından ihlal edildiğine ;

(...)

7. Onaltıya karşı bir oyla,
 - a) Rusya Federasyonu'nun üç ay içinde aşağıdaki miktarları ödemesi gerektiğine :
 - i. 6 000 EUR (altı bin euro) her başvurucuya, miktara yansıtılabilecek her türlü vergi ve masraflarla birlikte, manevi tazminat olarak ;
 - ii. 50 000 EUR (cinquante mille euros) tüm başvuruculara birlikte, başvurucular için miktara yansıtılabilecek her türlü vergi ve masraflarla birlikte, yargılama harç ve masrafları olarak ;
 - b) Yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona ermesinden, ödeme gününe kadar geçen süre için, yukarıdaki miktarlara Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına ;
8. Oybirliğiyle, diğer tüm adli tazmin taleplerinin reddedilmesine ;

karar vermiştir.

Fransızca ve İngilizce olarak hazırlanan bu karar, Strazburg İnsan Hakları Sarayında, 19 Ekim 2012 tarihinde, açık duruşmada ilan edilmiştir.

Michael O'Boyle
Yazı İşleri Müdürü

Nicolas Bratza
Başkan

Sözleşme'nin 45 § 2 maddesi ve İttüzüğün 74 § 2 maddesi gereğince, aşağıdaki ayrık oy yazıları bu karara eklenmiştir :

- Yargıçlar Tulkens, Vajić, Berro-Lefèvre, Bianku, Poalelungi ve Keller'in kısmi toplu karşı oy yazıları ;
- Yargıç Kovler'in kısmi karşı oy yazısı.

N.B.
M.O.B.

Ayrık oy yazıları çevrilmemektedir ancak bu ayrık oy yazıları, İngilizce ve/veya Fransızca olan ve Mahkeme'nin içtihat veritabanı HUDOC üzerinden ulaşılabilen kararın orjinal dil(ler)inde bulunmaktadır.

© **Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2013.** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce'dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC'un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadeler kullanılması ve insan haklarına destek Fonu'na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.** The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.**

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Tout personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.